

Federația Națională a Patronatului
din Agricultură și Industria Alimentară
din Republica Moldova

EFORTURI

ale **PATRONILOR
AGRICOLI
DIN MOLDOVA**

International
Labour
Office

ÎN COMBATEREA
MUNCII COPILULUI:

**CRONICĂ
UMANĂ**

EFORTURI

ale **PATRONILOR
AGRICOLI
DIN MOLDOVA**

International
Labour
Office

ÎN COMBATEREA
MUNCII COPILULUI:

**CRONICĂ
UMANĂ**

Publicația „Eforturi ale patronilor agricoli din Moldova în combaterea muncii copilului: Cronică umană” a fost elaborată de Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Republica Moldova (FNPAIA), cu sprijinul Biroului Organizației Internaționale a Muncii pentru Activități cu Organizațiile Patronale (ILO-ACT/EMP), în cadrul proiectului „Combaterea muncii copiilor în sectorul agricol al Moldovei”, implementat cu susținerea Guvernului Norvegiei.

**Elaborare: Eugenia Ganea
Autor: Igor Guzun**

**© FNPAIA
© ILO-ACT/EMP
© URMA ta**

Chișinău 2010

Prefață

Munca copilului folosită în agricultură aduce mai mult pierderi decât profit. Mai ales acum, când suntem pe calea dezvoltării unui sector agro-alimentar modern și durabil și avem nevoie aici de mai mulți oameni instruiți și de mai puține accidente. Este unul din motivele pentru care organizația noastră patronală s-a implicat serios, începând cu anul 2005, în inițiativa de prevenire și combatere a celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură și industria alimentară.

ALEXANDRU SLUSARI
Președintele Federației
Naționale a Patronatului
din Agricultură și
Industria Alimentară din
Republica Moldova

Pentru organizația noastră a fost o cale grea, pe care am urmat-o cu insistență, pentru a ajunge la o implicare largă în soluționarea problemei privind combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură. Suntem o organizație fondată pentru promovarea intereselor patronilor și pentru crearea unui mediu favorabil de dezvoltare a businessului agricol, iată de ce problema muncii copilului avea un sens aparte pentru membrii noștri. Simplu spus, mulți întrebau: „Ce putem face noi?“, „Este oare prioritară combaterea muncii copilului pentru patroni și întreprinderi în multitudinea altor probleme economice și sociale?“, „Ce soluții să oferim?“.

Munca copilului are mai multe dimensiuni și este una care solicită partenerilor sociali coeziune, iar fiecare are un rol de jucat în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului. Patronii și organizațiile acestora au un rol specific și cunoaștem aceasta din propria experiență. Patronii sunt cel mai bine plasați pentru a înțelege motivele economice și necesitatea dezvoltării capitalului uman ca o condiție și un beneficiu al eliminării celor mai grave forme ale muncii copilului. Munca copilului, de fapt, afectează negativ dezvoltarea întreprinderilor.

Dezvoltarea este scopul care-l urmărește organizația noastră prin eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului. Am promovat cunoașterea Convențiilor relevante ale Organizației Internaționale a Muncii și am impulsionat dialogul tripartit – Guvern, sindicate, patronate; am lansat campanii de sensibilizare și am vorbit angajatorilor despre consecințele muncilor grele și periculoase asupra copiilor; am creat și susținem o rețea națională de formatori în domeniul eliminării muncii copilului în agricultură. De asemenea, am învățat multe lecții din mers și am ajuns la realizări importante. Una din ele este adoptarea, în decembrie 2007, a Codului de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură și industria alimentară. Pentru noi Codul este un instrument în combaterea celor mai grave forme ale muncii copiilor.

Astăzi, deși există puține statistici privind munca copiilor în agricultură, înțelegem că încă mulți copii sub vârsta legală de angajare sunt implicați în munci periculoase pentru sănătatea și siguranța lor și aceste munci sunt un obstacol pentru a obține o educație de calitate.

În acești ani am acumulat experiență și am elaborat abordări proprii în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului, care pot fi de interes pentru colegii și partenerii noștri. Convingerea noastră este că propagarea practicilor pe care le-am încetățenit și a succeselor obținute poate genera noi cunoștințe, poate aprofunda dialogul și poate facilita transformarea unor experiențe locale în activități valabile pe plan regional și internațional.

Ceea ce am învățat, la rândul nostru, de la țările care au reușit pe planul dezvoltării, este că elementul de bază al progresului îl constituie capitalul uman. În această carte sunt prezentate exemple concrete despre acțiunile membrilor noștri, urmărind interesul eliminării celor mai grave forme ale muncii copilului. Această publicație prezintă și opiniile partenerilor noștri despre ceea ce am obținut împreună. Principalul scop însă al acestei cărți este de a încuraja întreaga societate moldovenească să adopte o atitudine pro-activă pentru eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului.

Cuprins

- 1** La început a fost înțelegerea noțiunii de „muncă a copilului” în agricultură **7**
- 2** Capacitățile consolidate ale organizației au propulsat acțiunile patronilor la nivel local **11**
- 3** Combaterea muncii copilului în agricultura Moldovei: locul copilului este în școală **21**
- 4** Un dialog social – permanent și constructiv – în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului **25**
- 5** Referințe și resurse **35**

1 La început a fost înțelegerea noțiunii de „muncă a copilului” în agricultură

Pentru a înțelege mai bine esența problemei muncii copilului și progresul națiunilor în eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului, dar și pentru a evalua propria evoluție, este necesară o privire asupra acestui subiect din perspectivă istorică: ce schimbări s-au produs de-a lungul deceniilor în situația copiilor implicați în forme grave ale muncii?

Munca copiilor este o problemă transmisă din generație în generație, deși fiecare epocă și fiecare țară au propriul specific, sectoare afectate cel mai mult și un număr de copii implicați în munci exploatatoare. Cercetătorii fenomenului fac referire la prima jumătate a secolului 19, atunci când „copiilor cu vârsta sub nouă ani nu le era permis să muncească, iar ziua de muncă a tinerilor până la 18 ani era limitată la 12 ore în Marea Britanie”¹. Alte consemnări fac referire la faptul că doar în Statele Unite, către anul 1900, 1,7 milioane de copii cu vârsta până la 15 ani erau implicați în munci.²

În toate timpurile, măsurarea statistică a fenomenului muncii copilului a fost dificilă. Totodată, deși nu se cunoaște numărul exact, sunt, totuși, disponibile cifre estimative ale numărului de copii implicați în diverse forme de muncă.

Cel mai recent Raport Global al Organizației Internaționale a Muncii, intitulat „Accelerarea acțiunilor împotriva muncii copilului”, lansat de ILO în luna mai 2010, constată o „ușoară diminuare pe plan mondial a numărului de copii implicați în munci”, de la 222 milioane la 215 milioane, sau 3 procente, în perioada 2004-2008. Cu toate acestea, un număr alarmant de mare de copii – 115 milioane

¹ The Life of the Industrial Worker in Nineteenth-Century England, Laura Del Col, West Virginia University
<http://www.victorianweb.org/history/workers1.html>

² <http://webinstituteforteachers.org/~bobfinn/2003/industrialrevolution.htm>

– sunt încă expuși la munci periculoase. Raportul exprimă, de asemenea, îngrijorarea că, de fapt, criza economică globală ar putea stopa progresul către obiectivul de eliminare a celor mai grave forme ale muncii copilului până în anul 2016. Raportul menționează, totodată, că cei mai mulți copii muncesc în agricultură, unde doar unul din cinci are statut de angajat plătit, majoritatea celorlalți copii fiind lucrători neplătiți în familia proprie.

În Republica Moldova, în anul 2005, Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară (FNPAIA) a efectuat, cu susținerea Biroului Organizației Internaționale a Muncii pentru Activități cu Organizațiile Patronale (ILO ACT/EMP), o evaluare rapidă privind munca copiilor în horticultură. Evaluarea a urmărit scopul de a determina prevalența muncii copiilor prin identificarea și descrierea caracteristicilor, cauzelor și consecințelor muncii copilului, de a examina dinamica și percepțiile care perpetuează fenomenul muncii copilului și de a decide asupra modului în care patronii vor acționa în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului.

Rezultatele studiului au relevat că munca copiilor afectează sănătatea și educația lor. Copiii intervievați au vorbit despre diverse boli de care suferă, iar analiza răspunsurilor oferite privind condițiile de muncă a evidențiat că mediul de lucru afectează negativ sănătatea copiilor: 72 la sută din copiii intervievați au afirmat că lucrează la temperaturi mari, 66 la sută au fost nevoiți să ridice greutăți, 12 la sută din copii au susținut că au lucrat cu chimicale. Dintr-un eșantion de 33 de copii, nouă au spus că au dureri de spate. Evaluarea a demonstrat că munca copiilor afectează procesul educațional – în timpul sezonului agricol, toamna, frecvența școlii scade cu 20 la sută.

Având aceste rezultate ale studiului, membrii Federației Naționale a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară au decis să se implice cu eforturi susținute în combaterea muncii copiilor, iar la 6 octombrie 2005 Consiliul FNPAIA a publicat o Declarație de angajament în combaterea muncii copilului în agricultură. Declarația este un document important, iar valoarea acestuia a fost confirmată în timp. Transpunerea cuvintelor în acțiuni a solicitat eforturi, o abordare cuprinzătoare și mai multe discuții cu antreprenorii-membri. Alternativa propusă de FNPAIA în anul 2005 la problema muncii copiilor a fost educația – munca copiilor să fie cartea.

Problema celor mai grave forme ale muncii copilului a fost una mult discutată și analizată cu ocazii speciale și ad-hoc, în timpul întâlnirilor individuale și în cadrul unor pledoarii publice, mese rotunde și consultări. Membrii FNPAIA se întrebau și căutau împreună răspunsuri: De ce anume patronii trebuie să combată munca copiilor? Ce înseamnă „munci periculoase în agricultură”? Care sunt consecințele muncii copiilor asupra viitorului lor? Care sunt costurile economice și de dezvoltare ale muncii copilului? Ce influență pe termen lung și pe termen scurt are munca copiilor asupra întreprinderilor?

Inițial, mulți membri erau de părere că FNPAIA trebuie să se concentreze pe chestiuni economice, marketingul producției, creșterea productivității. Discuțiile și ana-

liza problemei au condus la o concluzie-cheie: munca copilului aduce mai mult pierderi decât beneficii. Astfel, membrii FNPAIA au decis să întreprindă acțiuni concrete pentru a evita cazurile de implicare a copiilor în muncă la întreprinderile pe care le conduc: patronii au convenit să elaboreze un document care să-i ajute în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului.

Ideile și propunerile patronilor în acest sens au fost colectate prin intermediul asociațiilor regionale FNPAIA și apoi – sintetizate și incluse în proiectul unui Cod de conduită. Acest proiect a fost ulterior redactat direct de către membri în cadrul celor 15 mese rotunde, organizate la nivel regional. Atunci patronii agricoli au formulat precizări și modificări și au oferit acceptul lor asupra conținutului.

Implicarea puternică a patronilor agricoli în procesul de elaborare a Codului de conduită privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară s-a datorat și numeroaselor acțiuni de pledoarie, mese rotunde și seminare, organizate între anii 2005 și 2007, care au anticipat apariția Codului. De asemenea, participarea largă este și rezultatul unui proces bine construit: elaborarea unei strategii axate pe rezultatul studiului, cu formularea unor obiective, discutarea și aprobarea din partea Consiliului FNPAIA și implementarea acestei strategii, ea fiind evaluată și ajustată acolo unde realitățile regionale o solicitau.

Acest interes al patronilor din Moldova pentru soluționarea problemei muncii copilului, care aparent nu era o chestiune prioritară pentru ei, s-a dovedit a fi unul major. „Sentimentul” trăit de organizațiile patronilor a fost descris de Anne-Brit Nippierd, Manager al Biroului Organizației Internaționale a Muncii pentru Activități cu Organizațiile Patronale (ILO-ACT/EMP), în cadrul unui atelier inter-regional, desfășurat în 2008 la Baku, Azerbaidjan: „Munca copilului nu este, la prima vedere, principalul subiect de îngrijorare nici pentru angajatori, adică pentru organizațiile patronale naționale, nici pentru membrii acestora, patronii care își desfășoară afacerile în mod legal în cadrul economiei formale. Totuși, angajatorii sunt neliniștiți de fenomenul muncii copilului, de exploatarea copiilor și de situațiile care obligă familiile și copiii să se implice în formele grave ale muncii”. Oficialul ILO-ACT/EMP a menționat, de asemenea, că „lupta împotriva

muncii copilului nu este doar o problemă de etică și moralitate, care ar trebui să-i preocupe pe toți oamenii. Ea are, de asemenea, ramificații foarte reale pentru lumea afacerilor. Este mai bine să adoptăm măsuri pro-active decât să așteptăm până va fi prea târziu”.

Există câteva motive pentru care patronii trebuie să elimine cele mai grave forme ale muncii copilului. Implicarea patronilor agricoli din Moldova în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului a fost determinată de patru motive-cheie.

MOTIVUL ÎNTÂI: a elimina cele mai grave forme ale muncii copilului înseamnă a te conforma legislației în vigoare în Republica Moldova

„Prima responsabilitate a patronilor este să lucreze conform legislației țării”, recunoaște, printre angajamentele fundamentale, Codul de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară, precizând că respectarea prevederilor legale cuprinse în principalele acte naționale și internaționale relevante în contextul muncii copilului este esențială pentru prevenirea, combaterea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului. Primele resurse elaborate de FNPA-IA în cadrul proiectului „Combaterea muncii copiilor în sectorul agricol al Moldovei” – „Evaluare rapidă a muncii copiilor în sectorul horticol din Moldova” (2005)³ și „Un viitor demn pentru copiii noștri prin eliminarea muncii copiilor” (2006)⁴ – conțineau o trecere în revistă a legislației naționale privind munca copilului, pentru a face cunoscute mai mult aceste informații printre publicurile țintă ale Federației, pentru a obține o conștientizare mai largă a angajatorilor, folosind argumentul nevoii de conformare la legislația muncii, precum și pentru influențarea politicilor în domeniu.

Materialul informativ destinat patronilor despre munca copiilor în agricultură, elaborat de FNPAIA cu titlul „Un viitor demn pentru copiii noștri prin eliminarea muncii copiilor”, a prezentat strategiile și acțiunile, pe care angajatorii trebuie să le realizeze pentru a preveni și

elimina formele grave ale muncii copilului, în conformitate cu legislația națională și internațională.

Neconformarea întreprinderilor agricole la prevederile legislației poate să atragă avertismente sau sancțiuni din partea Inspecției Muncii și a altor instituții abilitate în domeniu, în schimb, activitățile efectuate într-un cadru legal aduc beneficii economice și sociale.

MOTIVUL DOI: În lipsa muncii copilului, productivitatea crește

Unii patroni pot crede că, deoarece munca copiilor este la îndemâna lor și este „ieftină”, aceasta poate aduce beneficii economice rapide. După mai multe explicații și analize, membrii FNPAIA au concluzionat că „businessul mare nu se face cu oameni mici”. Agricultură modernă și durabilă, spre care se orientează Republica Moldova, are nevoie de mai multe tehnologii și de mai puține brațe de

muncă necalificate. Iată de ce interesul patronilor este acum să angajeze muncitori instruiți și nu copii fără o educație de calitate.

Refuzând atragerea în muncă a unor copii sub vârsta minimă de angajare și încurajându-i să-și continue educația ori contribuind la instruirea copiilor prin finanțarea unor burse – cum procedază deja mai mulți patroni agricoli din țară – aceștia îi ajută pe copii să câștige mai mult în viitor odată cu edificarea unei economii mai productive.

MOTIVUL TREI: eliminarea muncii copilului asigură accesul pe piețele agricole externe

Experiența unor companii cu statut de lider în sectorul agricol al Moldovei a ilustrat faptul că pe piețele

externe pot fi prezente doar produsele moldovenești, care au fost certificate că nu sunt create cu participarea muncii copiilor și astfel răspund standardelor internaționale ale muncii.

Interesul penetrării piețelor europene, precum și unele regimuri preferențiale pe care Moldova și le dorește de la Uniunea Europeană, sunt, de asemenea, motive serioase în acest sens pentru întreprinderile moldovenești.

Președintele Confederației Naționale a Patronatului din Republica Moldova, Leonid Cerescu, a prezentat la Geneva, la 12 iunie 2008, de Ziua Mondială împotriva Muncii Copilului 2008, inițiativa inovatoare de prevenire și combatere a muncii copilului, promovată la nivel național de către angajatorii agricoli din Moldova

³ Studiu elaborat de CAISPP „Civis” pentru Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Republica Moldova, Chișinău, 2005

⁴ Material informativ despre munca copiilor în agricultură destinat patronilor, FNPAIA, Chișinău, 2006

MOTIVUL PATRU: argumentul eticii – să elimini muncile grele ale copilului înseamnă să procedezi corect

Dincolo de logica economică, prevenirea și combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului este pur și simplu un lucru corect, pe care toți oamenii responsabili trebuie să-l facă. „Prin adoptarea Codului de conduită privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului, angajatorii din agricultură și-au demonstrat responsabilitatea socială”, este de părere Președintele asociației regionale FNPAIA din Ungheni, Iurie Vrabie.

Din punctul de vedere al FNPAIA⁵, este mai potrivit și mai normal ca un copil să se aplece la școală și nu în câmp: „Toate au vremea lor: școala este locul potrivit pentru fiecare copil”, este una dintre vorbele spuse direct adolescenților de către angajatori.

Ion Spânu, patron agricol și formator FNPAIA în domeniul combaterii muncii copilului, explică prin cuvinte proprii viziunea organizației asupra fenomenului: „Copiii sunt calea noastră către un viitor decent. Prin copii educați și tineri instruiți putem rupe cercul sărăciei”.

Iată de ce, urmărind viitorul generației tinere și dezvoltarea economiei țării și înțelegând că eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului va aduce beneficii sociale și economice, organizația și membrii acesteia au decis să deponă eforturi consacrate în acest domeniu. Din perspectiva mandatului pe care FNPAIA îl are de la membrii săi, aceste eforturi pot fi comparate cu acțiunile de construcție a unui drum într-o localitate lipsită de infrastructură. În ciuda cunoștințelor limitate în domeniu, FNPAIA a avut dorință imensă să schimbe situația care rezulta din datele studiului privind munca copiilor în sectorul horticol din Moldova.

În acest sens, Valentina Negruță de la Asociația regională din Orhei, își amintește: „Pentru noi a fost ca și cum ne-am îndreptat o privire nouă asupra unei probleme mai vechi. Fiind determinați să schimbăm situația descrisă de datele studiului, am asimilat cunoștințele din atelierele organizate de FNPAIA, am început să căutăm resurse, să discutăm cu oamenii. Datorită asistenței valoroase din proiectul ILO-ACT/EMP – cursuri de

instruire, ateliere de schimb de experiență etc. – noi am devenit catalizatori, agenți ai schimbării”.

Dezvoltarea capacității instituționale, promovarea cunoștințelor și elaborarea instrumentelor eficiente în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului sunt o parte a strategiei promovate de FNPAIA. Au fost elaborate materiale de instruire și informare, iar echipa de formatori a devenit promotorul mesajelor de combatere a muncii copiilor în agricultură. Viitorii formatori au fost selectați din rândurile angajaților asociațiilor regionale FNPAIA, ale căror sarcini cotidiene includ acordarea serviciilor pentru membrii FNPAIA în planificarea afacerilor, contabilitate, jurisprudență, marketing și care comunică permanent cu antreprenorii agricoli. În cadrul cursurilor de instruire în problematica muncii copiilor, acești specialiști au obținut abilități de pledoarie în combaterea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură în Moldova. Între 2005 și 2007, înaintea adoptării, la 19 decembrie 2007, a Codului de conduită, formatorii regionali, numiți și agenți ai schimbării, au organizat mai multe ateliere, întâlniri, mese rotunde cu antreprenorii-membri, cu partenerii sociali, au colectat idei și propuneri venite direct de la antreprenori, care apoi au fost sintetizate. Aceste întâlniri au fost organizate și pentru a sensibiliza publicul privind problema muncii copilului, dar și pentru a identifica viitoarele acțiuni.

Comunicarea constantă și acțiunile de informare au condus la decizia membrilor FNPAIA de a elabora și adopta Codul de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară. Antreprenorii agricoli au decis că acest Cod să servească drept instrument de combatere a muncii copiilor în agricultură, mulți numindu-l „carte de căpătâi” care le reamintește despre viitorul copiilor, alții – „instrument intern al organizației”. Oricum, scopul Codului a fost crearea unui set de politici, care să ajute antreprenorii să elimine munca copiilor la întreprinderile pe care le conduc.

În același timp, Codul de conduită pentru patroni este mai mult decât un set de politici, ținând cont de faptul că antreprenorii au sentimentul că acest document le aparține – este al lor, pentru ei – deoarece a fost elaborat cu participarea lor directă și cu dorința de a obține recunoașterea Codului și din exteriorul organizației. Pentru aceasta, cei interesați, reprezentanții partenerilor sociali, autorităților publice au făcut comentarii la prevederile Codului și au susținut inițiativa.

După adoptare, Codul de conduită a fost promovat în comunitățile patronilor în cadrul altor mese rotunde în diverse localități din toată țara. Versiunea tipărită a Codului a fost prezentată și partenerilor – Federației Fermierilor, sindicatelor, fiind distribuită și în școli la solicitarea acestora.

Codul de conduită elaborat de FNPAIA a avut ecou și în afara organizației, încurajând adoptarea unor documente similare de către alți actori din societate. Acesta a inspirat companiile Pactului Global din Moldova să adopte, în decembrie 2008, un Cod de conduită privind eliminarea muncii copiilor.

⁵ ȘAPTE LUCRURI IMPORTANTE DESPRE MUNCA COPILULUI. Mesaje adresate adolescenților de către adulții care au învățat în copilărie și au reușit în viață. FNPAIA, 2008. <http://www.fnpaia.org/data/files/library/34/Binder1.pdf>

2 Capacitățile consolidate ale organizației au propulsat acțiunile patronilor la nivel local

Cuvinte și acțiuni care produc schimbări și contribuie la modificarea atitudinilor

Valeriu Bulgari, primul Președinte al FNPAIA, spune că, „atunci când vorbim despre FNPAIA, aceasta înseamnă membrii organizației; ei sunt rădăcinile puterii adevărate, iar organizația există pentru a exprima vocea lor comună asupra problemelor comune care îi preocupă”.

O organizație constituită din membri, de regulă, are un mandat clar din partea acestora și este obligată să acționeze conform acestui mandat. La rândul lor, membrii sunt obligați să acționeze și ei în consecință, recunoscând beneficiul pe care-l au din reputația organizației. În timp ce organizația se îngrijește de imaginea și prestigiul său, membrii solicită ca interesele lor să fie protejate și reprezentate – iată filosofia FNPAIA.

Federația Națională a Patronatelor din Agricultură și Industria Alimentară a creat, prin intermediul asociațiilor regionale, servicii pentru membrii săi și contribuie la formarea unui mediu favorabil dezvoltării agro-businessului. FNPAIA și-a creat abilități de dialog social și negocieri colective și a devenit un partener social capabil să reprezinte patronii în toate situațiile.

Cu toate acestea, problema muncii copilului era o provocare serioasă – în special, din lipsă de capacități și cunoștințe în abordarea subiectului. Cu susție-

nera obținută în cadrul proiectului ILO-ACT/EMP în domeniul combaterii muncii copiilor în agricultură, FNPAIA a creat capacități instituționale și a elaborat o strategie proprie de prevenire și eliminare a celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură. Utilizând resursele organizației patronale, rețeaua asociațiilor regionale și agenții schimbării, care au fost instruiți la începutul proiectului, și-au concentrat acțiunile la nivel local și regional, acolo unde sunt „rădăcinile puterii adevărate” a organizației. Anii 2005-2007 au fost anii acțiunilor de sensibilizare, informare și explicare, iar perioada s-a încheiat cu adoptarea Codului de conduită pentru patroni. După 2008, FNPAIA își concentrează eforturile pe activități de pledoarie în combaterea muncii copilului și pe monitorizarea modului în care patronii respectă Codul.

Monitorizarea este efectuată de o echipă creată în 2008, care este constituită din agenți ai schimbării, reprezentanți FNPAIA, patroni-membri, echipa rămânând deschisă și pentru alte persoane interesate să

participe la acțiunile de monitorizare. În 2008 și 2009, echipa de monitorizare a efectuat mai multe vizite de documentare pentru a cunoaște situația din regiuni, dar și pentru a le reaminti patronilor despre necesitatea respectării cu strictețe a prevederilor legislației muncii privind angajarea minorilor, care sunt incluse și în Codul de conduită – în special, cele privind vârsta minimă de angajare, examenele medicale obligatorii și neadministarea cazurilor de atragere a copiilor în munci periculoase sau munci care pun în pericol educația, dezvoltarea fizică, intelectuală și socială a copilului.

În cadrul acestor vizite, mulți conducători ai întreprinderilor agricole-membri FNPAIA au menționat că efectele negative ale muncii copiilor asupra întreprinderilor nu se observă la prima vedere, deși acestea afectează calitatea producției și împiedică aplicarea tehnologiilor avansate. În opinia antreprenorilor, muncitorii calificați pot contribui mai mult la dezvoltarea și creșterea profiturilor decât forța de muncă necalificată, care nu a obținut o educație de calitate în copilărie.

Munca copiilor împiedică educația și dezvoltarea ființei umane și, din acest motiv, copiii care au fost implicați în cele mai grave forme ale muncii nu vor avea abilitățile necesare pentru a contribui valoros, în viața de adult, la propria dezvoltare și la dezvoltarea țării. Vasile Pușcaș, manager al întreprinderii „Sturza Agro Nord”, a explicat, în cadrul unei vizite de monitorizare a echipei FNPAIA, că se întreba de mai multe ori de ce organizația din care face parte s-a implicat cu atâta devotament în combaterea muncii copilului.

„La primul seminar despre munca copiilor, organizat de FNPAIA în regiunea noastră, eu pur și simplu ascultam, povestește Vasile Pușcaș. – Mă gândeam atunci că ne confruntăm cu atâtea dificultăți în business: impozitele mari, prețuri mari la combustibil, semințe etc., lipsa lucrătorilor și multe altele. Care este legătura dintre mandatul oferit organizației de către membri în reprezentarea intereselor noastre și problema pentru care ne-au adunat ei aici azi? Da, toate sunt relevante – piețele de desfacere europene, productivitate, calificarea lucrătorilor, educația în școală... M-am dus acasă, iar discuțiile de acolo mi-au rămas în minte și nu mă lăsau în pace. A fost un exercițiu de reflectare, analizare, care m-a făcut să concluzionez că prin abordarea unei probleme atât de importante ca munca copiilor, organizația noastră a venit cu o inițiativă de valoare unică”.

Vasile Pușcaș a explicat că logica care l-a determinat să adere și să susțină elaborarea Codului de conduită a fost viitorul generațiilor. Celelalte motive au fost și ele importante, însă dorința unui viitor mai bun pentru copii, întreruperea cercului vicios al sărăciei și educația s-au aflat în prim-plan.

Privind retrospectiv, membrii FNPAIA povestesc acum ce înseamnă pentru ei munca copilului, după ce și-au modificat atitudinile și au conștientizat legătura dintre businessul de succes, profituri, educație, condiții mai bune de muncă și dezvoltare durabilă în comunitate.

Codul de conduită pentru patroni este adus în varianta tipărită pentru angajatorii agricoli de la Cahul

Businessul mare nu se face cu oameni mici, cu munca copiilor

Când toată lumea tăia livezile, Tatiana Pavliuc le sădea. Acum, când încă mai pot fi întâlniți copii muncind din greu la cote și pe câmpuri în Moldova, Tatiana Pavliuc investește în oameni instruiți, în îmbunătățirea condițiilor de muncă ale angajaților și în tehnologii. Ea alocă, de asemenea, surse pentru modernizarea infrastructurii în comunitatea în care își desfășoară businessul. Directorul firmei agricole „Plaiul Bârlădean” este unul dintre mai mulții producători din agricultură care știu să îmbine afacerile cu responsabilitatea față de comunitate.

Tatiana Pavliuc, „doamna cu merele”, cum i se spune uneori la Bârlădeni, Rujnița și Paladia, în raionul Ocnița, știe ce înseamnă profitul și reușita. „Cel mai bun contribuabil din țară” în ultimii patru ani. Stagii profesionale în Grecia și Turcia. Venituri obținute și într-un an secetos, cum a fost 2007. Tatiana Pavliuc înțelege cum să conducă spre succes o gospodărie cu 1 300 de hectare.

Și mai știe, în același timp, că businessul mare nu se face cu oameni mici, cu copii. „Pot fi foarte mari probleme dacă luăm copii la lucru”, afirmă doamna Pavliuc. „Întotdeauna am lucrat după lege. Chiar și atunci, cu câțiva ani în urmă, când am avut vara vreo 4-5 copii la curățit grâu pe fățare, ei aveau acordul în scris al părinților, contract de muncă, control medical, instrucțiuni pentru securitate și așa mai departe – tot ce se cuvine”. „În plus, erau de vârsta la care se poate de angajat, 15-16 ani, iar noaptea nici vorbă să le permitem să lucreze”.

Astăzi, întreprinderea agricolă condusă de Tatiana Pavliuc a ajuns la un nou nivel de afaceri: certificare la standarde europene, lucrători care au cizme, mănuși, haine, halate și chiar genți speciale atunci când culeg fructele de pe cele 374 de hectare de livadă. Altele sunt acum preocupările directorului care conduce „Plaiul Bârlădean” din 1999 încoace. „Trebuie să fim pregătiți să ducem producția în Europa”. Cu cea mai avansată tehnologie agricolă din regiune – o mini-întreprindere frigorifică pentru păstrarea fructelor, având capacitatea de o mie de tone; cu angajați bine plătiți care nu pleacă peste hotare dar rămân în sat, alături de copii și părinți; și, important, fără implicarea copiilor în ciclul de producție, la Bârlădeni se construiește modelul unei comunități în care oamenii au un loc de muncă și câștigă pentru o viață decentă, cresc și educă copiii, au grijă de cei bătrâni.

„Copiii? – mă întrebați. Ei au cu ce se ocupa: Internet, Centru de tineret, Casă de cultură, sport, discotecă. E mai bine așa. Eu consider că locul copilului e în școală. Înainte vreme era altfel. Și eu, când eram copil, mergeam ziua la sfeclă și îmi făceam lecțiile noaptea. Lucram chiar și în locul mamei. Uneori, mă trimeteau cu găștele și apoi, târziu, învățam”.

Tatiana Pavliuc, cu studii de economist și experiență de conducător, poate fi un exemplu de urmat pentru adolescenți. Un exemplu că toate au vremea lor și că, pentru a reuși în viață, un copil mai întâi trebuie să învețe bine în școală. Altfel e greu să obții educație, la vârsta copilăriei, atunci când este cel mai potrivit moment pentru om să învețe.

La fel ca alți antreprenori din cadrul FNPAIA, „doamna cu merele” știe să facă și să explice și altora deosebirea între educația prin muncă, dragostea de muncă, care sunt benefice, și muncile care sunt o povară, exploatarea prin muncă sau lucrările care mai mult dăunează decât ajută copiilor. Explicația preocupării pentru sănătatea copiilor în școală Tatiana Pavliuc o formulează astfel: „Statul asigură un prânz cald gratuit pentru elevii din clasele primare. Ne-am zis, dar cum să rămână copiii mai mari fără hrană, dacă tot simt în școală miros de mâncare, de ceapă prăjită? Acum asigurăm cu tot ce este necesar ca fiecare copil din liceul din Rujnița și din gimnaziul din Paladia să fie alimentați la școală”. Iar pentru procesul de instruire din cadrul școlii, doamna Pavliuc a donat o cameră video, o imprimantă și alte echipamente.

Tatiana Pavliuc este, la Ocnița, omul care, prin ceea ce spune, imprimă credibilitate mesajului FNPAIA. Iar, prin ceea ce face, demonstrează că sprijinul acordat școlilor, susținerea inițiativelor comunitare și crearea oportunităților de angajare pentru adulți este una dintre soluțiile patronilor moldoveni la fenomenul muncii copilului în agricultură

Ceea ce spune și face Tatiana PAVLIUC, producător agricol important din Bârlădeni, Ocnița, se înscrie în eforturile și mesajele Federației Naționale a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Moldova. „Vă plac fructele proaspete? Atunci ce alegeți: un măr copt sau un măr cules prea devreme, încă verde? Școala este tocmai locul cel mai potrivit unde copiii se coc, adună cunoștințe și deprinderi pentru a fi pregătiți să meargă prin viață”.

Ascultată, respectată și auzită – vocea patronilor agricoli împotriva muncii copilului

Tot mai extinse și mai eficace sunt în ultimii ani acțiunile comunitare, pe care Președintele FNPAIA, Alexandru Slusari, le numește „de responsabilitate socială și de angajament în favoarea comunității”. Pe acest făgaș se înscriu activitățile mai multor conducători din sectorul agrar al Moldovei.

Vocea și faptele mai multor patroni fac o diferență, contribuie la schimbarea atitudinilor și realităților. Vocile lui Dumitru Bocancea, director al întreprinderii agricole „Bogatmos”, și Andrei Gârlea, liderul gospodăriei țărănești „Andrei Gârlea”, se fac auzite nu doar cu ocazia Zilei Mondiale împotriva Muncii Copilului, ci mai des, în diverse reuniuni ale producătorilor agricoli pe plan regional și național. Iar printre faptele lor concrete pot fi citate, de exemplu, sprijinul pe care l-au acordat la organizarea, în vara anului 2008, a unui concert cu genericul „Locul copilului este în școală, iar munca lui e cartea” sau susținerea oferită pentru diverse proiecte de dezvoltare rurală adresate copiilor. Asemenea faptea există, sunt multe în întreaga țară, chiar dacă despre ele conducătorilor agricoli, din modestie, nu le place să vorbească.

Ascultată, respectată și auzită. Este vocea lui Dumitru Bocancea, directorul societății agricole „Bogatmos” din Taraclia, raionul Căușeni. Îndemnul său este urmat și atunci când le vorbește sătenilor că generația în creștere trebuie să păstreze memoria înaintașilor, pentru că „o localitate se dezvoltă numai atunci când își cunoaște rădăcinile”. Mai mulți ani de-a rândul, Dumitru Bocancea face donații oamenilor în etate din sat. De la aceștia copiii din Taraclia pot învăța dragostea pentru muncă.

Dumitru Bocancea știe care este diferența între dragostea pentru muncă și munca fără dragoste, adică munca forțată. Cine să știe mai bine decât un conducător agricol progresist că „munca copilului e cartea”? Directorul Bocancea știe bine asta, o spune și altora și oferă un exemplu de acțiuni în spiritul acestui mesaj. Drept dovadă este finanțarea oferită pentru amenajarea și funcționarea centrului comunitar pentru copii și tineri din localitate – „Casa în care mă simt copil” – și susținerea gimnaziului-internat pentru copiii orfani din Taraclia. Este o acțiune voluntară, fără angajamente scrise și pe care o face din suflet.

În timpul vizitelor efectuate din 2008 de echipa FNPAIA de monitorizare a Codului de conduită, membrii echipei au cunoscut multe istorii de responsabilitate socială a patronilor agricoli, istorii relatate de primari sau profesorii din școală. Desigur, scopul vizitelor pe care echipa le-a întreprins la multe întreprinderi agricole în diverse regiuni ale țării a fost urmărirea modului în care patronii respectă propriile angajamente privind combaterea muncii copiilor în agricultură. Echipa a observat că întreprinderile mari investesc mai mult în tehnologii și sunt interesate de angajarea lucrătorilor calificați, pe când la întreprinderile mai mici este utilizată mai mult munca manuală și cu un număr mai mic de angajați. Întreprinderile mari promovează și practici de responsabilitate socială corporativă. În pofida situației economice dificile, managerii acestor întreprinderi au declarat că depun eforturi pentru a nu avea datorii la plata impozitelor și taxelor la bugetul public național – chiar dacă aceste sume sunt considerabile – și nu au nici datorii la achitarea salariilor.

Dumitru Bocancea, conducătorul întreprinderii „Bogatmos” din Căușeni, a mărturisit echipei FNPAIA de monitorizare a Codului, în noiembrie 2009: „Pentru mine, întotdeauna a fost o prioritate plata salariilor fără întârziere, fiindcă fără aceasta o familie ar avea copiii flămânzi. Niciodată nu mi-a trecut prin minte să nu plătesc salariile sau impozitele. Dimpotrivă, statul îmi datorează mie peste un milion 600 mii de lei de la taxele transferate. Imediat cum statul le returnează, le voi investi pe toate în tehnologii și mașini agricole. Mai vreau să investesc și într-o plantație modernă de viță-de-vie, iar aceasta va face să crească profiturile, salariile”.

Dumitru BOCANCEA, directorul societății agricole „Bogatmos” din Taraclia, raionul Căușeni, și **Nicolae COROI,** președintele asociației producătorilor agricoli din Căușeni

Echipa FNPAIA în vizită de monitorizare la societatea agricolă „Bogatmos” din Taraclia, raionul Căușeni, condusă de Dumitru Bocancea

„Din copiii care erau atunci mici, am crescut campioni”

Petru Mihov, managerul „Terra-Vitis” din Burlacu, Cahul, are deja plantații tinere de viță-de-vie. Altele de felul lor nu prea sunt în Moldova: 73 soiuri de struguri de masă, crescuți cu tehnologii avansate, care acum aduc profituri. Echipa FNPAIA de monitorizare a Codului de conduită a observat cât de mândru este conducătorul „Terra-Vitis” de viță-de-vie și a mai observat și angajații care sunt mândri de întreprinderea lor.

Directorul Mihov a spune că toți copiii din sat sunt foarte ocupați. Activitatea care-i ține atât de ocupați după lecțiile de la școală este fotbalul. „Acestea sunt fotografii de la meciurile de fotbal, iar acestea sunt cupele pe care le-a obținut echipa de fotbal a copiilor”, povestește Petru Mihov despre performanțele echipei pe care o sponsorizează.

Investind în proiecte de suflet, cum numește Petru Mihov inițiativele sale în domeniul sportului pentru copii și juniori, el a contribuit, de asemenea, și la reparația acoperișului școlii din satul Burlacu. „N-am făcut-o în schimbul unor prestații de lucru, chiar dacă uneori am nevoie de o mână de ajutor. Avem peste 70 de angajați, avem și inginer pentru tehnica securității. Lucrurile trebuie să aibă aranjamentul lor: angajații – locuri de muncă, iar copiii – activități școlare”, a spus Petru Mihov, care este un susținător al eforturilor FNPAIA de eliminare a celor mai grave forme ale muncii copiilor și un patron al cărui exemplu atrage și alți angajatori agricoli.

„Am vrea să avem mai mulți membri ca Mihov”, menționează Ion Curjos, președintele Asociației regionale din Cahul. „Avem nevoie de modele pentru a fi urmate de alții. Suntem bucuroși că printre membrii noștri există patroni care pot exemplifica mesajul Federației prin propria experiență. Ei pot fi convingători atunci când afirmă că cele mai grave forme ale muncii copiilor împiedică creșterea economică și dezvoltarea națiunii”.

Cât privește logica economică a investițiilor în copii, ea este dezvăluită de una din broșurile elaborate și distribuite de FNPAIA în cadrul programului său de combatere a muncii copilului în sectorul agricol al Moldovei. Unul dintre cele „Șapte lucruri importante despre munca copilului” – titlul broșurii – este următorul: „Un calcul făcut de cei mai mari economiști din lume arată că fiecare dolar cheltuit pentru educația și dezvoltarea copiilor aduce, mai târziu, un câștig de șapte dolari. Astfel, investițiile în învățatură aduc cele mai mari venituri, chiar dacă, la început, nu le putem vedea așa de repede cum se vede un pod construit sau o casă ridicată, de exemplu. Educația de calitate este însă un pod pe care copiii merg în viață. Ca să ajungă cât mai departe”.

Și mai departe ce urmează în acțiunile patronilor agricoli din Moldova, precum Tatiana Pavliuc de la Ocnița sau Petru Mihov din Cahul, pentru prevenirea și combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului? FNPAIA are deja răspunsul: un drum încă de parcurs, astfel încât, ca în proverbul celand moldovenesc care poate fi aplicat și practicilor agricole, „cele bune să se adune, cele rele să se spele”. Este, deci, nevoie de continuitate, de solidaritate și exemple care să-i inspire pe cât mai mulți. Vocea comună a membrilor FNPAIA este că munca copiilor trebuie să fie în școală.

Petru MIHOV,
directorul „Terra-Vitis”
din Burlacu, Cahul

**World Day Against
Child Labour (WDAKL)
2010: Go for the goal...
end child labour**

„Codul este un instrument util care ajută întreprinderile să elimine munca copiilor”

Sunt zile în care duce în geantă Codul de conduită pentru patroni, mai ales vara. „Copiii sunt un lucru serios”, spune Ion Olifir, directorul întreprinderii agricole „Crocmaș-Agro” SRL din satul Crocmaș, una dintre cele mai mari în raionul Ștefan Vodă, cu peste 200 de angajați.

„Nici vorbă să folosim copiii la munci grele sau să-i exploatăm”. De ce? „Suntem în vizorul tuturor organelor de control și lucrăm cum trebuie să lucrăm, conform legislației”.

Cea mai puternică motivație însă pentru o asemenea atitudine responsabilă provine din faptul că Ion Olifir a participat activ la reuniunile regionale și naționale care au precedat adoptarea Codului de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară. Face parte din Consiliul FNPAIA, care a aprobat, la 19 decembrie 2007, în numele celor 15 asociații-membre, Codul de conduită pentru patroni.

Directorul de la Crocmaș percepe acest document, cum afirmă, ca pe „un instrument de un real folos” pentru angajatorii din sectorul agricol. De aceea, poate, duce Codul uneori în geantă, ca să-l aibă la îndemână de fiecare dată când trebuie să ia o decizie cu privire la angajarea persoanelor cu vârstă până la 18 ani ori în relațiile de muncă cu minorii.

Ion Olifir are în gestiune peste 1 400 de hectare unde vara pot fi văzuți și copii. „Nici vorbă să-i obosim sau să-i exploatăm”. O echipă de vreo 20 de elevi, brigada școlărească, cu adolescenți cu vârste peste 15 ani, lucrează vara la culesul fructelor în livezi, iar conducătorul întreprinderii face pentru ei mai mult decât îl obligă legislația. „Îi ducem cu transport acoperit – cu o mașină pe care scrie „Copii!”, îi hrănim gratis, au contracte individuale de muncă, lucrează doar patru ore pe zi, le plătim la timp, în pauze adulții responsabili pentru ei organizează jocuri distractive și, la sfârșitul sezonului, îi ducem într-o excursie”.

Mai mulți părinți din această regiune a țării preferă ca, în timpul vacanței de vară, copiii lor să fie ocupați, și dacă muncesc, să fie o sarcină pe potrivă vârstei lor. „La domnul Olifir copiii sunt supravegheați. În plus, câștigă un ban pentru familie. Dacă nu-i ocupi cu ceva, copiii pot să facă nu știu ce”, este vocea unui părinte din Crocmaș, care exprimă, în fața porții, o părere comună a oamenilor de aici. În societatea moldove-

nească, dar probabil și în alte țări din lume, există voci care afirmă că este mai bine pentru copii să lucreze câte ceva decât să stea fără nici o ocupație. Și aici este important să fie clar despre ce fel de muncă este vorba: munca ușoară sau munca exploatatoare care pune în pericol sănătatea, educația și dezvoltarea copilului. Muncile grele și periculoase nu se înscriu în normalitate, prin urmare, trebuie eliminate. Muncile ușoare pot fi o alternativă pozitivă pentru situațiile în care copilul stă acasă și nu face nimic. În același timp, pentru un copil care muncește nesupravegheat există mai multe riscuri de a fi exploatat. Muncile ușoare, care sunt supravegheate atent și sunt pe potrivă vârstei copilului, vor oferi acestuia niște deprinderi, pe când formele grave ale muncii exploatează copilul.

Directorul de la Crocmaș Ion Olifir pune în lumină anume această secvență din întreaga realitate moldovenească: „Când lucrează la cote sau când muncesc cu ziua – iată acolo-i exploatare de copii!”. „La noi însă în gospodărie, avem un program teoretic, unde copiii studiază ce este altoiul, cum se leagă via sau ce înseamnă irigare prin picurare, după care urmează partea practică pe câmp. Toate aceste activități sunt plătite”.

Neliniștile cele mari ale producătorului agricol din satul Crocmaș țin de problemele serioase: „Azi nu se vinde nimic. Nu putem termina aratul, că nu-i motorină. Adică motorină este, dar nu avem bani pentru ea. Este greu să supraviețuim, pentru că impozitele ne strâng dintr-o parte, creditele – din altă parte, salarii și cererile lor, iar monopolii nu ne dau voie să ne dezvoltăm. Oricum, copiii nu trebuie să sufere de pe urma situației economice și crizele prin care trec adulții, ia

munca lor nu trebuie privită ca o joacă”, explică Ion Olifir ghemul de probleme pe care trebuie să-l desfacă un conducător din sectorul agrar al Moldovei. „Întreprinderile au obligația să respecte legea și, respectând legea și angajamentele pe care ni le-am asumat în Codul de conduită, vom elimina și fenomenul muncii copilului”, menționează Ion Olifir.

Copiii trebuie să meargă în excursii, nu la munci grele

Profiturile nu se obțin plătind cu sănătatea și educația copiilor

Codul de conduită al agriculturilor moldovene privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor este una dintre acțiunile pro-active, susținute de ILO-ACT/EMP.

Codul a ajutat-o, de exemplu, pe Valentina Barbei, directorul Gospodăriei țărănești „Agro-Valentina” din satul Tudora, Ștefan Vodă, să conștientizeze propriile responsabilități de conducător pentru sănătatea și dezvoltarea copiilor care veneau în trecut, împreună cu părinții lor, la culesul piersicilor sau la recoltarea legumelor. Vizita Echipei FNPAIA de monitorizare a Codului de conduită a ajutat-o pe Valentina Barbei să revadă practicile care existau în trecut la această întreprindere.

„Înțeleg că și atunci când copiii lucrează alături de părinți, tot sunt pericole. Uneori, căldurile sunt prea mari, altădată

tehnica agricolă este în preajmă și e o tensiune chiar și pentru mături. Iată de ce copiii, chiar dacă se află sub protecția părinților alături de care lucrează, ei rămân în atenția noastră permanentă”, mărturisește Valentina Barbei, care conduce o gospodărie mică de 320 de hectare, dintre care 14 hectare au fost inundate în vara anului 2008.

„Codul vine în ajutorul antreprenorilor agricoli pentru a ne face activitatea mai simplă. Dacă respectăm prevederile Codului, vom avea mai puține probleme. Și atunci vom obține și rezultatele care să-i satisfacă pe toți, pentru că ele nu vor fi obținute plătind cu sănătatea sau educația copiilor”, declară doamna Barbei, angajându-se să obțină roade viitoare fără munca copiilor. „Copiii sunt roada noastră viitoare”, continuă Valentina Barbei din Tudora. Noi trebuie să facem acum investiții pentru a avea o roadă bună în viitor”.

„Destul cât am lucrat noi la tutun atunci când eram copii”

La Boghicieni, în raionul Hîncești, prunii din livada gospodăriei „Gramvila Agro” au rodit primele fructe. În gospodăria condusă de Mihai Grebincea lucrurile sunt la vedere, la fel ca în alte întreprinderi care s-au asociat inițiativei FNPAIA în domeniul combaterii celor mai grave forme ale muncii copilului în sectorul agricol.

„Nu putem lua copiii de la școală, ca să-i ducem în câmp la lucru”, spune directorul Mihai Grebincea. Și prima explicație este simplă – pentru a cultiva cele 1 160 de hectare de pământ arabil aflate în gestiunea lui, are nevoie mai degrabă de profesioniști decât de brațe de muncă necalificate, cum sunt copiii. „Toți cei 130 de angajați ai noștri sunt adulți. Toți au contracte de muncă. Inspecția Muncii verifică asta în primul rând. Chiar săptămâna trecută a fost”, își aduce aminte ușor patronul de la Boghicieni.

Mihai Grebincea are însă și amintiri mai vechi, mai puternice: „Cu mulți ani în urmă, puteau fi întâlniți copii la tutun. Am strâns și eu. Nu mai vreau. Era cea mai urâtă treabă”. Experiența muncilor grele și dăunătoare pe care adulții din generația liderilor agricoli de astăzi le-au îndeplinit în copilărie nu trebuie să li se repete elevilor de acum, este de părere directorul de la „Gramvila Agro”. „Destul cât am lucrat noi la tutun atunci când eram copii”. Și aceasta este o altă explicație a lui Mihai Grebincea – personală – de ce nu angajează copii.

Directorul de la „Gramvila Agro” SRL știe că nu poate angaja nimeni copii în vârstă de până la 15 ani. Este o cerință a legislației moldovenești a muncii și un angajament asumat din Codul de conduită pentru patronii agricoli privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor. „De vârsta asta nici nu se adună o clasă de copii în sat, ceea ce este foarte puțin pentru o localitate cu trei mii de săteni”. Astfel, dacă, prin absurd, ar dori – dar nu dorește – să angajeze copii la cules în livadă sau în vie, nici nu ar avea de unde-i lua.

De fapt, conducătorul de la Boghicieni este deprins mai mult să dea decât să primească, așa cum spun consătenii. A făcut acoperișul la grădiniță și sobe pentru toate grupele de copii, ajută școala. „Atunci când se fac sau se repară drumurile în sat, excavatorul e de la noi, buldozerul tot de la noi din gospodărie este”, își mărturisește directorul faptele ce contribuie la dezvoltarea comunității în care își desfășoară businessul agricol.

Eforturi pentru ca tinerii să prindă rădăcini la sat

Astăzi afacerile din ramura agrară se pot face cu puține brațe de muncă și cu multe tehnologii. Este viziunea pe care o are asupra prezentului și viitorului agriculturii și industriei alimentare moldovenești Ștefan Paniș, Președintele Asociației Producătorilor Agricoli „Floragrosper” din Florești.

Pe holul care duce spre biroul președintelui sunt menționate Convențiile Organizației Internaționale a Muncii la care își aliniază activitățile producători agricoli din raion și din țară: Convenția nr. 138 privind vârsta minimă de încadrare în muncă (din 1973), nr. 182 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor (1999) și nr. 184 privind securitatea și sănătatea în agricultură (2001). Sunt puse acolo pe panou la vederea publicului. „Pentru noi principalul este să facem tot ce-i scris în legislație și în Codul de conduită pentru patroni”, declară Președintele „Floragrosper”, care conduce firma agricolă „Panclip” SRL, o întreprindere ce prelucrează 5 100 de hectare de pământ în câteva sate din Florești: Mărculești, Trifănești, Frumușica, Ivanovca.

Lipsa lucrătorilor calificați, operatorilor de mașini agricole în zonele rurale din Moldova este o problemă serioasă. Directorul Paniș crede că un conducător poate contribui la dezvoltarea sectorului agricol prin eforturile proprii. La scară națională, în agricultură mai mulți angajați pleacă decât vin. „De ce se duc? Poate pentru că nu sunt plătiți ca oamenii?”.

„Copilul este ca o plantă – dacă nu-l îngrijești la început, nu crește cum trebuie”

Naș zice că toți cei care lucrează peste hotare au condiții de muncă mai bune decât cei care au un loc de muncă în Moldova, iar cel mai important e că aici sunt acasă, își educa copiii și nu-i lasă în stradă sau în grija altora”, afirmă Vitalie Novac, directorul unei întreprinderi agricole din satul Ghindești, Florești.

Firma pe care o conduce, „Tetracom Agro” SRL, vinde în fiecare an producție de 18-19 milioane de lei și de aici ajunge pentru salariile decente ale celor 194 de angajați, și pentru sprijinul acordat școlii și bisericii – un ajutor care este un „clar lucru” pentru directorul Novac.

„Parcă, așa, mulți bani primim, dar mulți și cheltuim. Suntem producători de semințe și asta ne ajută să supraviețuim. Știți, planta este ca un copil mic – dacă n-o îngrijești de la început, atunci nu crește cum trebuie”, povestește conducătorul de la „Tetracom Agro” și pune în aceste cuvinte un înțeles mai larg decât simpla referință la o cultură agricolă. Este vorba de o cultură a relațiilor umane. Atitudinea lui față de munca copilului provine din această filozofie. Dacă la

Ce face Ștefan Paniș în asemenea condiții, în plus la plata salariilor și la alte stimulente financiare? „De exemplu, ca să nu-l pierd pe un mecanizator tânăr, i-am dat un tractor nou. Alta-i atitudinea lui acum. Se simte mai bine, este mai inspirat dacă are un tractor nou”. Experiența colaborării acestei întreprinderi-lider cu Școala profesională de tractoriști de la Mărculești este și ea o modalitate de a atrage tinerii în sectorul agricol. Ștefan Paniș ar vrea ca din cei 15 tineri de la școala profesională care și-au făcut, în toamna anului 2008, practica de producție în gospodăria lui Ștefan Paniș să rămână măcar câțiva, „ca să prindă rădăcini”, așa cum i s-a întâmplat lui, cu mulți ani în urmă, după absolvirea Institutului Agricol.

În această discuție despre agricultură, oameni și viitor intervine academicianul Mihai Vronschi: „Tinerii care pleacă la lucru în străinătate plătesc cu sănătatea lor”, referindu-se la condițiile în care muncesc și trăiesc mulți migranți moldoveni, dar și la remunerarea lor.

Într-o discuție recentă cu Echipa de monitorizare FNPA-IA, un primar a povestit că mulți tineri din sat merg să lucreze la șantiere de construcții din Moscova, fără a avea adăpost, dorm la podea, rareori au un prânz cald și trăiesc în condiții de igienă proastă. Primarul a mai spus atunci că deseori migranții se întorc acasă fără bani sau abia de câștiga bani de bilet înapoi. Istoriile despre migranții moldoveni care plătesc cu sănătatea lor sunt povestite și în ziare. O publicație rusă a scris la 19 martie 2010 despre câțiva tineri moldoveni care trăiau de mai multe luni pe acoperișul unei clădiri.⁶

Început, în primii ani de viață, un copil este exploatat, dacă nu face carte, atunci nu se dezvoltă cum trebuie, obține mai greu o profesie și reușește mai puțin în viață. Astfel, roada culeasă de părinți și de societate este compromisă.

„Nici la dat cu lopata la arie nu luăm copii. Exploatând copiii, se poate ajunge nu la sapă de lemn, dar la sapă de piatră”, zice Vitalie Novac, despre care cartea „Ghindești” (2003) dezvăluie că „el muncește cot la cot cu oamenii din Ghindești, Hârtop și Țăra deja de peste două decenii în șir, trăiește cu grijile și interesele lor, se străduiește să-i ajute, să-i susțină în aceste vremuri...”

În cartea consacrată trecutului și prezentului Ghindeștilor, care prezintă în secțiune viața adevărată a localității, copiii pot fi văzuți în pozele de la grădinița de copii sau în cele de la sărbătorile satului. În același timp, copiii lipsesc din fotografiile de la culesul merelor, de la rețezarea pomilor ori de la recoltarea sfeclii de zahăr. Nici în imagini și nici în realitate copiii nu se pot afla acolo, pentru că directorul celei mai mari întreprinderi agricole de aici consideră că locul copilului este ori la grădiniță, ori la școală.

⁶ <http://www.gazeta.ru/social/2010/03/19/3340557.shtml>

O recoltă mai bună fără munca copiilor

Îmi place să mă duc la deal, mai ales când totul este gata, ca acum. Dar, vedeți, parcă îmi pare că am terminat lucrul, însă în agricultură munca nu se încheie niciodată”, mărturisește Alexei Ivanov, conducătorul unei mari întreprinderi agricole din satul Mălăiești, raionul Orhei. Acum grija lui cea mai mare este livada pe care a sădit-o. Și speranțele directorului de la „Vindex-Agro” SRL se îndreaptă tot spre ceea ce este tânăr: livada și copiii: „Acolo e nădejdea noastră”.

Odată cu noua generație de copaci, în sat crește o generație de copii și Alexei Ivanov simte răspunderea și pentru unii, și pentru ceilalți. Copiilor din grădiniță le duce în fiecare an seturi de jucării, elevilor – obiecte și alimente de care au nevoie ca să se simtă bine la școală, iar pentru tinerii din sat a renovat sistemul de încălzire la casa de cultură. Astfel îmbină acest conducător agricol, prin gesturi simple despre care nu prea vrea să vorbească, afacerile cu activități de dezvoltare comunitară, în special în susținerea copiilor și tinerilor. Este contribuția lui de patron și cetățean la aplicarea în practică a mesajului FNPAIA: „Locul copilului este în școală, iar munca lui e cartea”.

Despre directorul din Mălăiești vorbesc mai mult faptele lui și oamenii care îl cunosc îndeaproape. Președintele Asociației Producătorilor Agricoli „Asproagro” din Orhei, Victor Negruță, spune despre Alexei Ivanov că este „unul din oamenii cei mai devotați din regiune în lupta împotriva muncii copilului”. Argumente? Exemplul propriu, luările de atitudine și acțiunile sale de responsabilitate în fața oamenilor și a comunității în care muncește.

„Pentru un copil, principalul este să aibă parte de o copilărie fericită și să învețe. Copiii pot învăța a munci,

ajutându-le părinților la câmp, dacă aceasta nu le împiedică procesul de instruire de la școală. Într-o societate agricolă cum este în Moldova, noi toți am ajutat părinții la lucru în câmp și am învățat a munci. Acum însă trăim alte timpuri și munca manuală în agricultură trebuie să fie înlocuită cu tehnologii și mașini avansate, iar pentru a avea cine să le mănuiască, trebuie să ne trimitem copiii la școală și să le cultivăm dorința de progres și dezvoltare”, a menționat conducătorul agricol Ivanov cu referire la discuțiile frecvente din societatea moldovenească despre dacă și cât de mult poate să muncească un copil, despre „munca l-a creat pe om” sau despre „am muncit și noi din greu și am ajuns oameni”.

Vocea patronului de la Orhei se distinge oarecum prin fermitate de alte opinii exprimate despre Codul de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară din Moldova. „Uneori, chiar ar trebui să impunem cu forța respectarea a acestui Cod”, zice Alexei Ivanov, referindu-se, probabil, la una dintre prevederile finale ale Codului, care solicită Echipei de monitorizare a FNPAIA „să ceară cu fermitate patronilor să nu implice copii în viitor în cele mai grave forme ale muncii”.

Echipa FNPAIA a constatat că în unitățile agricole, vizitate în raionul Soroca, angajatorii vorbesc la trecut despre formele grele de muncă ale copiilor

„Tutunul este periculos nu doar când îl fumezi, ci și atunci când îl cultivi și îl prelucrezi”

Vremurile grele în care copiii lucrau la tutun este o amintire comună care îl unește pe directorul din satul Mălăiești, Alexei Ivanov, cu alți angajatori din Orhei. Tatiana Dvornic, care conduce gospodăria agricolă „Nicolae Dvornic”, spune că acum vreo cinci ani în satul Chipirceni puteau fi întâlniți mai mulți copii care își ajutau părinții la înșiratul tutunului. Iar tutunul este periculos nu doar când îl fumezi, ci și atunci când îl cultivi și îl prelucrezi. „Nu mai avem tutun. Copiii trebuie să aibă copilărie”, declară Nicolae Dvornic, acum primar al satului Chipirceni, pentru care principalele bucurii sunt casele construite de familiile tinere.

„Am văzut că se ridică două case noi și ne-am bucurat. Sunt primele în ultimii vreo zece ani”, zice primarul. Multă lume din Chipirceni a plecat din sat la muncă în străinătate, iar copiii rămân în grija bunecilor sau rudelor și trebuie să îndeplinească sarcini grele în gospodărie.

Împreună cu bucuria caselor noi care se ridică la Chipirceni, ca un semn că aici lucrurile încep să reîntre în normalitate, primarul Nicolae Dvornic își împărtășește sentimentul unei responsabilități împlinite, atunci când povestește că în această toamnă a reușit să plaseze în familia lărgită o fetiță din sat, după decesul mamei acesteia. „Acum frecventează școala și nu mai lucrează cu ziua în sat”, afirmă primarul, care pledează pentru crearea alianțelor locale între autoritățile publice și instituțiile școlare împotriva muncilor grele ale copiilor.

Tatiana Dvornic, unul dintre liderii agricoli care au participat activ la dezbaterile regionale ce au precedat adoptarea Codului de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grele forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară, explică logica mesajului FNPAIA. „Astăzi avem nevoie de mai multe tehnologii și de mai mulți tineri instruiți. Iată de ce copiii trebuie să facă carte, să devină deștepți”. Gospodăria agricolă „Nicolae Dvornic” deține 300 de hectare de pământ arabil pe care cultivă, mai puține fructe și mai multe culturi cerealiere, care cer mai puține brațe de muncă. Speranța pentru o roadă mai bună pentru conducătorii acestei întreprinderi se îndreaptă, la fel ca în

cazul altor producători locali, la tehnica și inventarul agricol modern, la tehnologiile avansate și la o forță de muncă cu o instruire solidă, cu multă știință de carte, și nu la copiii care pot fi brațe de muncă ieftine.

Munca copilului poate aduce câștiguri imediate, însă urmările ei sunt negative pentru toți: copii, angajatori, părinți, comunități și stat. „Codul de conduită este un bun îndrumar pentru activitatea noastră de fiecare zi”, declară Tatiana Dvornic, în numele angajatorilor agricoli care au aderat la Codul de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grele forme ale muncii copiilor. Această inițiativă inspiră acum alți oameni și alte sectoare din Moldova.

Ce se întâmplă dacă se pun împreună ideea lui Vitalie Novac din Ghindești că, de fapt, copilul se aseamănă cu o plantă – dacă nu-l îngrijești la început, nu crește cum trebuie; alături de afirmația lui Ștefan Paniș din Florești că astăzi performanța în agricultură se face cu puține brațe de muncă și cu multe tehnologii; și se adaugă apoi opinia lui Mihai Grebincea din Boghicieni că sectorul agrar are nevoie de profesioniști, nu de forță de muncă necalificată, cum sunt copiii? Se conturează un curent de opinie al patronilor agricoli care poate contribui la eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură și industria alimentară. Și această atitudine începe în Moldova „să se înrădăcească”, o expresie care, fiind împrumutată din lexiconul agricol, arată că atitudinea pătrunde adânc în conștiința și în obișnuința oamenilor.

Codul de conduită al membrilor rețelei pactului global în Republica Moldova privind combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului

47 de companii private din Moldova – membre ale Rețelei Locale a Pactului Global, au semnat, la 12 decembrie 2008, după exemplul FNPAIA, un Cod de conduită privind combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului. Prin această inițiativă de responsabilitate socială companiile și asociațiile semnatare se angajează să abordeze în folosul copilului orice situație ambiguă apărută în cadrul relațiilor de muncă și activităților cotidiene. În opinia companiilor semnatare ale Codului de conduită al membrilor Rețelei Pactului Global în Republica Moldo-

va privind combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului, acest document „reprezintă o susținere, cu aplicare practică, a acțiunilor întreprinse deja de diverși actori la diferite nivele (branșă, național, internațional), printre care și Codul de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară, adoptat la 19 decembrie 2007 – o inițiativă a Federației Naționale a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Republica Moldova (FNPAIA)”.

3 Combaterea muncii copilului în agricultura Moldovei: locul copilului este în școală

Copilul trebuie să participe la luarea deciziilor și să-și construiască viitorul, cu cunoștințele și abilitățile obținute în familie și în școală

„Ne asumăm responsabilitatea de a realiza tot ce putem în cadrul mandatului pe care-l avem pentru eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor și înțelegem că acest efort este necesar în numele progresului social și economic” – este mesajul-cheie rostit de antreprenorii agricoli din Moldova în timpul sutelor de întâlniri la nivel local, organizate după lansarea inițiativei FNPAIA privind combaterea muncii copiilor. Dincolo de sloganul „Copiii sunt viitorul nostru”, s-a aflat și următoarea explicație: „Avem nevoie de ideile valoroase pe care doar tinerii le pot genera pentru ca cetățenii și țara în întregime să progreseze. Pentru început însă copiii trebuie să învețe bine la școală, deoarece acolo copiii încep să-și construiască propriul viitor și, odată cu el, viitorul țării”.

Importanța educației poate fi relevată prin mai multe argumente și explicații. Iată câteva dintre ele.

Un proverb moldovenesc spune direct: „Cine are carte, are patru ochi”. Este bine cunoscut faptul că cea mai mare bogăție a unei țări dezvoltate sunt cetățenii ei, iar educația este motorul dezvoltării. Simplu spus, educația este piatra de temelie în construcția durabilă a unei națiuni. Organizația Internațională a Muncii (ILO) a declarat în 2008 că educația este un element decisiv în eforturile depuse pentru a rupe cercul vicios al sărăciei și pentru a eradica cele mai grave forme ale muncii copilului până în anul 2016. „Trebuie să luptăm pentru dreptul fiecărui copil la educație, astfel încât copiii să nu fie nevoiți să muncească pentru a supraviețui. Scopul urmărit este educația de calitate pentru toți copiii și muncă decentă pentru adulți”, a menționat Directorul General ILO, Juan Somavia, în mesajul său cu ocazia Zilei Mondiale împotriva Muncii Copilului, din 12 iunie 2008.

EFORTURI ALE PATRONILOR AGRICOLI DIN MOLDOVA ÎN COMBATAREA MUNCII COPILULUI: CRONICĂ UMANĂ

Guvernul Republicii Moldova a aprobat, la 14 aprilie 2003, Strategia Națională „Educație pentru Toți” 2004-2015, care menționează că „pe parcursul perioadei de tranziție, sectorul educațional a fost distrus în măsură considerabilă, ceea ce a creat o serie de blocaje în realizarea obiectivelor educației”.⁷

În prezent, în Moldova se estimează că, de fapt, calitatea educației la toate nivelele este joasă, fapt confirmat și de unele rapoarte și studii în domeniu. Potrivit studiului „Moldova: Raport de țară. Analizele piețelor muncii în regiunea Mării Negre”, elaborat de EXPERT GRUP, „Majorarea numărului absolvenților de studii superioare în Republica Moldova nu a contribuit deocamdată la avansarea competitivității țării și la dezvoltarea unei economii bazate pe cunoștințe”, „... școlile vocaționale sunt neatractive pentru că nu oferă cunoștințele și abilitățile necesare absolvenților”.⁸

Vorbind despre calitatea studiilor în Moldova, absolvenții mărturisesc faptul că nu sunt nici ei satisfăcuți de valoarea cunoștințelor, iar pe de altă parte, nici patronii nu pot găsi pe piața muncii calificările de care au nevoie pentru a îmbunătăți productivitatea și a crește profiturile întreprinderii.

Raportul Copiilor despre respectarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului în Moldova, intitulat „Viața în ochii copilului” (2008), menționează „conținutul prea teoretic al programei de studiu, metodele de predare axate pe reproducerea informației, și nu pe pregătirea pentru viață”. Copiii sunt de părere că „nu se încearcă să se creeze o personalitate, ci să se redea din carte doar, nu cum să fie aplicată informația aceasta”.

Fiind îngrijorați de aceste atitudini ale copiilor față de educație și de situația reală, patronii agricoli s-au implicat într-o comunicare personală cu copiii, îndemnându-i să învețe bine la școală, în pofida obstacolelor și greutăților cu care se confruntă. Înțelegând că educația este o armă puternică în lupta împotriva sărăciei și a celor mai grave forme ale muncii copiilor, patronii au ales să se adreseze direct copiilor. Angajatorii le-au spus adolescenților cât de mult contează cunoștințele lor și că mizează, într-un viitor apropiat, pe contribuția lor, în calitate de adulți instruiți, pentru a construi împreună un viitor decent.

Concertul rock pentru copii și adolescenți, cu mesajul „Educația este răspunsul la fenomenul muncii copilului”, susținut de formația SNAILS

⁷ <http://www.edu.md/files/unsorted/5.%20Strategia%20nationala%20-%20Educatie%20pentru%20toti,%202004-2015.doc>

⁸ http://www.expert-grup.org/library_upld/d163.pdf

Vocea copiilor din Moldova împotriva celor mai grave forme ale muncii copilului

**Constatări ale copiilor din Moldova,
incluse în RAPORTUL COPIILOR
despre respectarea Convenției
privind Drepturile Copilului
în Republica Moldova**

- ▶ Sunt sate unde copiii nu au posibilitatea să studieze toate obiectele, fiindcă nu sunt învățători, din cauza migrației. Astfel, ei trebuie să meargă la școală în satele vecine”, „...ei trebuie să plătească pentru transport, dar nu toate familiile își permit cheltuieli suplimentare. Nici nu mai spunem că e obositor să călătorești în fiecare zi”.
- ▶ „Accentul nu se pune pe dezvoltarea personalității, nouă ne spun să povestim ce-am citit în carte și nimeni nu ne arată cum să aplicăm în viața reală informația primită”.
- ▶ „Copiii sunt nevoiți să se încadreze în câmpul muncii pentru a supraviețui, pentru a duce un trai cât de cât decent”
- ▶ „Este mai mare durerea atunci când ai la tine în sat sau în oraș ocazii să-ți petreci timpul, dar nu poți să mergi pentru că trebuie să muncești”
- ▶ „Copiii lucrează toată ziua alături de părinți, îndeplinind aceleași munci. La sat graficul de muncă este mai mare decât la oraș. Seara ei fac lecțiile, a doua zi poate că nici nu se duc la școală și iarăși la muncă cu părinții, pentru a putea cumva exista”
- ▶ „Copiii, rămânând singuri acasă, sunt nevoiți să muncească în locul părinților”
- ▶ „Migrația părinților îi obligă pe copii să muncească fizic mai mult decât ar fi recomandabil pentru un copil, lipsindu-i de asemenea și de dreptul de recreare, la odihnă”.

„VIAȚA ÎN OCHII COPILULUI. Raportul copiilor despre respectarea Convenției privind Drepturile Copilului în Republica Moldova” a fost realizat, în 2008, de Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova. În august 2008, raportul a fost prezentat public la Chișinău și în noiembrie 2008 – la Geneva, în fața Comitetului pentru Drepturile Copilului.

„Salvați Copiii” Moldova, care sunt organizațiile cu cea mai mare experiență în facilitarea comunicării cu copiii. În vara anului 2008, CIDDC a desfășurat sesiuni speciale despre educație și munca copiilor într-o tabără de vară pentru circa 600 copii, organizată într-un parteneriat dintre „Salvați Copiii” Moldova și FNPAIA.

Aceste sesiuni au fost organizate într-un cadru mai larg – al unei Agende Naționale FNPAIA, care a cuprins și sesiuni de instruire, o campanie de sensibilizare pe parcursul verii 2008 și un concert pentru copii și adolescenți cu sloganul „Educația este răspunsul la fenomenul muncii copilului”, susținut de formația rock „The Snails. Mesajul direct al FNPAIA a fost următorul: „adultii au nevoie de ideile și potențialul intelectual al copiilor, însă mai târziu, după absolvirea studiilor. Doar astfel este posibil progresul”.

În 2008, la rugămintea membrilor săi, FNPAIA a elaborat o carte cu „Șapte lucruri importante despre munca copilului. Mesaje adresate adolescenților de către adulții care au învățat în copilărie și au reușit în viață”⁹. Broșura le reamintește adolescenților că a învăța este un drept și o obligație a copiilor: „A învăța este munca principală a copiilor, iar beneficiul acestei munci este un viitor decent”.

Cea mai potrivită ocazie pentru transmiterea acestor mesaje copiilor în 2008 a fost Conferința de marcare a Zilei Mondiale împotriva Muncii Copilului, organizată de FNPAIA. FNPAIA a stabilit contacte cu Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova (CIDDC) și organizația non-guvernamentală

La nivel local și regional acest mesaj a fost transmis prin rețeaua agenților schimbării FNPAIA, care au avut întâlniri în școli, au facilitat sesiuni speciale în cadrul orelor de clasă și au distribuit broșura.

„Patronii agricoli au stat în bănci alături de copii” este titlul unei știri media, care a consemnat, în septembrie 2009, prezența angajatorilor agricoli în sălile de clasă, pentru a transmite copiilor rugămintea patronilor să învețe bine la școală și să ia note bune. Aceste sesiuni de comunicare în școlile din sat, cu participarea patronilor și copiilor, au avut scopul încurajării tinerilor să învețe bine și să privească procesul educațional ca pe o piatră de temelie pentru viitorul lor și viitorul țării.

⁹ http://fnpaia.org/data/files/library/34/Sevenimportantthingsaboutchildlabour_Engl.pdf

4 Un dialog social – permanent și constructiv – în combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului

Munca copiilor este o problemă socială complexă, determinată de sărăcie. Această problemă are legătură strânsă cu educația și situația socio-economică a țării, iar responsabilitatea pentru găsirea soluțiilor le aparține adulților. Experiența FNPAIA relevă că fiecare actor social interesat poate juca un rol unic în combaterea celor mai grave forme ale muncii copiilor.

Patronilor le revine un rol decisiv în această luptă împotriva muncii copilului – prin respectarea legii, prin modernizarea procesului de producere, angajarea adulților și plata salariilor, crearea condițiilor decente pentru lucrătorii adulți, prin integrarea responsabilității corporative sociale în modelul lor de business.

De fapt, businessul are, în esența sa, un scop clar și universal acceptat: obținerea profitului în cadrul normelor legale și morale. Aceste profituri separate, adunate împreună, contribuie la creșterea economiei țării în diverse moduri: crearea locurilor de muncă, aplicarea noilor tehnologii etc. Însă cel mai important mod este achitarea taxelor și impozitelor, care trebuie folosite de guvern pentru servicii publice de calitate – educație, sănătate, drumuri și infrastructură, transport. Iar aceste elemente-cheie fac din școală un serviciu educațional accesibil pentru toți copiii, educația fiind motivația și calea cea mai importantă pentru ca un

copil să se regăsească la școală, și nu în cele mai grave forme ale muncii copiilor.

Problema muncii copiilor nu poate fi soluționată de unul singur, pentru că aici este nevoie de o abordare multi-dimensională. Iată de ce FNPAIA a valorificat dialogul social la nivel de ramură cu sindicatul „AGROINDSIND” și cu Ministerul de resort, s-a implicat într-o cooperare apropiată cu Ministerul Economiei și Ministerul Educației și a extins colaborarea tripartită în domeniul combaterii muncii copilului, stabilind, în același timp, și relații cu ONG-urile specializate în protecția copilului.

Din 2005, partenerii sociali au participat în comun la acțiuni de susținere a inițiativei lansate de FNPAIA în domeniul combaterii celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură. Vocea lor este importantă pentru evaluarea impactului produs de această inițiativă inovatoare la nivel regional.

Sindicatul din agricultură și alimentație susține acțiunile patronatelor împotriva muncii copilului: „pentru că viitorul aparține profesioniștilor și tehnologiilor”

Cel mai mare sindicat din țară reprezintă lucrătorii din agricultură. Federația Națională a Sindicatelor din Agricultură și Alimentație „AGROINDSIND” nu putea să negligeze problema muncii copilului în agricultură, unde se observă cea mai mare proporție de copii care lucrează în condiții grele, periculoase și vătămătoare.

„AGROINDSIND” a susținut, din 2005, inițiativa Federației Naționale a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară (FNPAIA) în combaterea muncii copilului. „Odată cu promovarea acestei inițiative a patronatelor, constatăm mai puține cazuri de exploatare prin muncă a copiilor și mai multe exemple de investiții în tehnologiile agricole”, declară Vasile Mamaliga, Vicepreședintele Federației „AGROINDSIND”.

Liderul sindical aseamănă inițiativa FNPAIA cu „o sămânță care începe să dea roade”, pentru a apropia timpurile în care „munca va deveni decentă pentru toți”. Până atunci, rămâne, totuși, realist Vasile Mamaliga, „este greu să combați munca copilului într-o țară agrară, într-o țară săracă”, ce se confruntă cu o migrație masivă, cu o lipsă acută a brațelor de muncă și o economie informală, în care statul nu reușește încă să intervină eficient.

Practicile bune noi ale angajatorilor din agricultură privind munca copilului – atunci când este vorba de vârsta minimă de angajare sau de tipurile de lucrări interzise copiilor – create datorită acestui „proiect binevenit”, susținut de ILO, trebuie extinse și asupra sectorului informal al economiei, consideră DI Mamaliga. „Aici trebuie înmulțite eforturile celor două forțe-cheie care pot schimba în bine situația. Pe de o parte, patronii și organizațiile patronale, cu care ne aflăm în parteneriat împotriva muncii copilului, își vor continua activitățile de conștientizare, monitorizare și respectare a cadrului legal, în timp ce salariații și sindicatele vor influența lucrurile prin dialogul social la nivel local sau național”.

O reușită comună a sindicatelor, patronatelor și Guvernului Republicii Moldova este, după părerea lui Vasile Mamaliga, semnarea Convenției colective (la nivel național) cu privire la eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor, inspirată din Convenția ILO nr. 182 (1999) privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor și Convenția ILO nr. 184 (2001) privind securitatea și sănătatea în agricultură.

De altfel, datorită contribuției sindicatelor și cu susținerea patronatelor din agricultură, Republica Moldova a devenit a doua țară din lume care a ratificat Convenția nr. 184, fiind elaborat și un plan de acțiuni pentru aplicare.

„Să nu confundăm cultivarea la copii a dragostei de muncă, a dragostei pentru pământul natal cu muncile grele ale copiilor, să zicem, la cultivarea pământului cu unelte periculoase ori în condiții nocive, care înrăutățesc și sănătatea, și educația copilului”, atenționează domnul Mamaliga. Și aici dumnealui face referire la principiul solidarității: „Cei de azi plătesc pensia celor de ieri. Iată de ce avem nevoie de copii sănătoși și instruiți”. De asemenea, Vasile Mamaliga crede că „omul care folosește munca copilului trăiește cu ziua de azi”, însă viitorul, inclusiv al agriculturii în Moldova, aparține tehnologiilor noi, profesioniștilor, persoanelor instruite.

” Omul care folosește munca copilului trăiește cu ziua de azi, însă viitorul, inclusiv al agriculturii în Moldova, aparține tehnologiilor noi, profesioniștilor, persoanelor instruite”, consideră Vasile Mamaliga, Vicepreședintele Federației Naționale a Sindicatelor din Agricultură și Alimentație „AGROINDSIND”.

Vasile MAMALIGA este Vicepreședinte al Federației Naționale a Sindicatelor din Agricultură și Alimentație „AGROINDSIND”, unul dintre partenerii inițiativei de combatere a muncii copilului în agricultura Moldovei. Federația „AGROINDSIND” reunește în prezent peste 130.000 de membri de sindicat, cu peste o mie de organizații primare.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei: O atitudine pro-activă pentru eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului în Moldova

Viceministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Sergiu Sainciuc, apreciază „suportul puternic oferit Republicii Moldova de către Organizația Internațională a Muncii în implementarea standardelor internaționale ale muncii”, inclusiv prin Biroul pentru Activități cu Organizațiile Patronale (ACT/EMP).

În opinia Viceministrului moldovean, inițiativa patronatelor din agricultură de adoptare și promovare a unui Cod de conduită privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor este „o investiție pe termen lung”. „Dacă acest proiect nu era reușit, nu mai continua. Astăzi însă avem angajamentul Organizației Internaționale a Muncii (ILO) pentru continuarea sprijinului, inclusiv în domeniul combaterii muncii copilului în Moldova”, declară, entuziasmat, Viceministrul Sergiu Sainciuc, care este Președintele Comitetului Director pentru Eliminarea Muncii Copilului în Moldova.

În acești câțiva ani de realizare a inițiativei de prevenire și combatere a muncii copilului în sectorul agricol al Moldovei, s-au schimbat, în primul rând, cunoștințele și atitudinile angajatorilor față de muncile grele și periculoase ale copilului, este de părere Viceministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Și aici o contribuție esențială au avut-o formatorii din cele 15 asociații-membre ale FN-PAIA. „Relevant este și sloganul care a însoțit toate acțiunile de sensibilizare ale patronilor: „Locul copilului este în școală, iar munca lui e cartea” și a fost extrem de important că aceste cuvinte au fost rostite de angajatori, conștientizate, în primul rând, de ei, și, în același timp, înțelese și acceptate de copii, tineri, părinți, profesori, membri de sindicate”, afirmă Sergiu Sainciuc.

„Am fost și eu elev, am fost implicat pe atunci în mai multe lucrări agricole, la colectarea roadei. Munca poate fi benefică și necesară pentru dezvoltarea unui copil, dacă aceasta nu pune în pericol sănătatea și educația copilului și nu este o activitate permanentă”, explică Domnul Sainciuc în cuvinte simple abordarea pe care o promovează în Moldova, împreună, cei trei parteneri sociali – autoritățile publice centrale și locale, patronatele și sindicatele – atunci când este vorba de diferența dintre munca ușoară a copiilor și exploatarea lor prin muncă.

Iar în toate declarațiile și acțiunile pe care le-au realizat pentru combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului în Moldova, patronii din agricultură au fost ghidați de un Cod de conduită, pe care Președintele Comitetului Director pentru Eliminarea Muncii Copilului îl numește „un instrument util, o lucrare creată în premieră în regiune, o investiție pe termen lung, cu efecte în prezent și în viitor” și un document important care se află oricând la îndemâna unui angajator pentru a fi consultat atunci când are întrebări referitoare la legislația muncii sau vrea să cunoască care sunt lucrările interzise copiilor.

Viceministrul moldovean declară că acest Cod de conduită privind eliminarea muncii copiilor în Moldova, adoptat și promovat de patronii din agricultură și industria alimentară, a fost citat în calitate de bună practică la Conferința Organizației Mondiale a Muncii, de la Geneva, din iunie 2008. De asemenea, Codul a fost menționat și în discuțiile pe care le-a avut, în aceeași perioadă, la Directoratul European al ILO, cu ocazia semnării noului Program de Țară privind Munca Decentă în Republica Moldova, pentru anii 2008-2011. De altfel, cooperarea Republicii Moldova cu Organizația Internațională a Muncii se face remarcată prin inițiative novatoare, afirmă Domnul Sainciuc. Este vorba aici tocmai de această implicare directă a angajatorilor, cu sprijinul ACT/EMP, care completează eforturile Guvernului moldovean de eliminare a celor mai grave forme ale muncii copiilor.

Domnul Sainciuc a exprimat aprecierea faptului că Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară a răspuns atât de pozitiv, prin poziția sa și prin activitățile implementate, unei asemenea provocări cum este munca copiilor în sectorul agricol.

„Acest parteneriat reușit, susținut de Guvernul Norvegiei și la care s-au asociat organizațiile patronale, sindicatele, structurile de stat – Ministerul Economiei și Comerțului, inclusiv Inspekția Muncii, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și Organizația Internațională a Muncii nu putea să nu aducă beneficii copiilor și țării”.

Astfel, prin eforturi comune și acțiuni care vor urmări o continuitate și o sinergie a faptelor, partenerii sociali contribuie la crearea în Moldova a unei atitudini pro-active pentru eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului, din perspectiva conceptului de muncă decentă. Aceasta este viziunea pe care o împărtășesc toate persoanele și instituțiile implicate în prevenirea și combaterea muncii copilului în Moldova.

Sergiu SAINCIUC este, din noiembrie 2009, Viceministru al Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Responsabil pentru elaborarea și promovarea politicilor în domeniul muncii și relațiilor de muncă și pentru coordonarea activităților de cooperare cu Organizația Internațională a Muncii. Este Președinte al Comitetului Director pentru Eliminarea Muncii Copilului în Moldova. Între mai 2005 și noiembrie 2009, a fost Viceministru al Economiei și Comerțului.

Speranța Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare pentru recolta viitoare: o agricultură fără munca copilului

Anatol Spivacenco, Coordonator al Comisiei Ramurale pentru Negocieri Colective și Dialog Social și Viceministru al Agriculturii și Industriei Alimentare din 2003 până în 2009, a numit Codul de conduită al patronilor agricoli „o practică pozitivă” și „un document eficient”.

„Atunci când realizăm programe de dezvoltare, nu uităm de celelalte lucruri importante, și unul dintre acestea este retragerea copiilor din muncile grele și periculoase din agricultură”, a afirmat Anatol Spivacenco, unul dintre oficialii care a exprimat, cu ocaziile potrivite, adeziunea autorităților moldovene la mesajele naționale și internaționale de combatere a muncii copilului, mai ales în agricultură, un sector care continuă să joace un rol vital în economie și care este afectat cel mai mult de fenomenul muncii copiilor.

În opinia Guvernului, în combaterea fenomenului este nevoie de un efort susținut, pentru că există mulți factori ce stimulează munca copilului în Moldova: sărăcia rurală, plecarea peste hotare a locuitorilor din sate și nevoia copiilor rămași fără părinți de a întreține gospodăria, familiile.

În intervențiile sale publice, inclusiv cu ocazia Zilelor Mondiale împotriva Muncii Copilului, Anatol Spivacenco a explicat, în cuvinte exacte, diferența dintre educația prin muncă și exploatarea prin muncă a copiilor. A făcut-o și într-o discuție pentru această publicație, realizată în timpul aflării sale în funcție: „Mesajul nostru este că munca poate fi pentru copil un mijloc de educație, însă doar într-un cadru în care aceste munci sunt favorabile pentru dezvoltarea copilului. Trebuie excluse toate muncile grele și în condiții de risc care amenință sănătatea copilului”.

„Eforturile guvernamentale la nivelul politicilor și cadrului de reglementare, realizate în domeniul combaterii muncii copilului de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și de Ministerul Economiei și Comerțului, sunt completate de inițiative interesante și bune practici, promovate de partenerii noștri”, a spus DI Spivacenco, care ținea în mână o carte verde cu logo-ul FNPAIA. Oficialul a făcut referire la Codul de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură și industria alimentară, adoptat în decembrie 2007 de către Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară (FNPAIA).

Interlocutorul avea convingerea că acesta „este un document eficient de responsabilizare a producătorilor agricoli și de conștientizare a lor. Este un angajament moral și juridic al patronilor pentru prevenirea și combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului. De fapt, acest cod poate fi privit și ca o contribuție la edificarea viitorului țării, prin copii sănătoși, educați și care participă la anumite munci doar conform capacității și vârstei lor”.

Întrebat dacă observă o diminuare a numărului de copii angajați în cele mai grave forme ale muncii în agricultură în Moldova, Viceministru a răspuns afirmativ. Și a identificat doi factori esențiali care contribuie la schimbarea situației în bine: campaniile de sensibilizare și acțiunile concrete, pe de o parte, și tendințele spre o agricultură modernă, bazată pe argumentări științifice și inovații tehnologice, pe de altă parte.

„Vorbim despre creșterea nivelului de tehnologizare a proceselor în agricultură, diminuarea esențială a suprafețelor de culturi tehnice care cereau multă forță de muncă, în timp ce industria de procesare a producției agricole din țară a eliminat complet munca copilului. Odată cu realizarea unor investiții importante în sector pentru ca produsele noastre agricole să poată concura pe piețele internaționale, promovăm noile tehnologii care exclud munca manuală, forța de muncă la general, inclusiv deci munca copilului”.

MUNCA COPILULUI: tendențe globale și naționale

Raportul Organizației Internaționale a Muncii (ILO), „Eliminarea muncii copilului este posibilă”¹⁰, constată, ușor optimist, o diminuare a fenomenului muncii copilului pe plan mondial, precizând că cele mai grave forme ale muncii copilului ar putea fi eliminate în următorii zece ani, dacă se va menține ritmul actual și dacă mișcarea internațională de combatere a muncii copilului va continua.

¹⁰ „THE END OF CHILD LABOUR: WITHIN REACH”,

Global Report under the follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, Geneva, 2006.

Inspecția Muncii: „Singura soluție la problema muncii copilului este abordarea multidisciplinară”

Problema muncii copilului în Moldova „trebuie abordată multidisciplinar”, afirmă Inspectorul General Adjunct de Stat al Muncii, Igor Ciloci, și explică faptul că soluționarea acesteia nu este doar responsabilitatea Inspecției Muncii sau a altui organ de stat abilitat cu asemenea funcții. „Formele grave ale muncii copilului sunt o problemă generală și întreaga societate trebuie să contribuie la rezolvarea ei”. Iată de ce Inspectorul General Adjunct consideră că „este binevenită inițiativa patronatelor din agricultură de a avea un Cod de conduită”, care să-i ajute pe angajatori să prevină și să combată muncile grele și periculoase ale copiilor.

Inspecția Muncii abordează fenomenul muncii copilului din mai multe perspective și în profunzime. „Trebuie identificate condițiile în care muncesc copiii și tinerii, trebuie verificate cauzele în urma cărora copilul este nevoit să lucreze”, spune Inspectorul General Adjunct al Muncii, Igor Ciloci. „Acest copil are nevoie de alternative – să studieze, de exemplu. Și aici pot interveni pedagogii, lucrătorii sociali, reprezentanții organelor de asigurare a ordinii de drept”. Aceasta este explicația abordării multidisciplinare și singura soluție viabilă.

De altfel, Inspecția Muncii intervine doar acolo unde există muncă economică și relații economice. Adesea, însă, copiii lucrează din greu în familie, alături de părinți sau în lipsa acestora. „Și aici este mai complicat ca Inspecția Muncii să se implice”, mărturisește Igor Ciloci. Iată de ce uneori sunt necesare acțiuni de informare, altele – de prevenire și explicații despre consecințele muncilor periculoase asupra copiilor, altă dată – de recomandări ori de sancțiuni.

Una dintre activitățile constante ale Inspecției în ultimii ani este informarea adolescenților despre prevederile legislației muncii și normelor de protecție a muncii a persoanelor mai tinere de 18 ani.

Contribuțiile Inspecției Muncii și ale tuturor partenerilor sociali în activitățile de prevenire și combatere a celor mai grave forme ale muncii copilului în Moldova se pot regăsi în statisticile oficiale care pot fi apreciate ca fiind, totuși, în schimbare. Victor Țurcan, care este Șeful Direcției Monitorizarea Aplicării Legislației Muncii și Normelor de Protecție a Muncii și conduce Unitatea de Monitorizare a Muncii Copilului, afirmă că în 2007 Inspecția Muncii a depistat în unitățile economice din țară 371 de minori, iar în 2008 – 300. „Tendința pozitivă observată este că acum există mai puțini agenți economici care angajează minori cu încălcarea legislației”, precizează Victor Țurcan.

„Totodată, comparativ cu anul 2007, în 2008 în sectorul agricol au fost identificați mult mai puțini minori implicați în activități economice și mai puține încălcări ale drepturilor acestora. Este dovada directă a acțiunilor patronatului din agricultură, sindicatului, agenților economici”, este opinia coordonatorului Unității de Monitorizare a Muncii Copilului din cadrul Inspecției Muncii.

Ce rămâne de făcut? Reprezentanții Inspecției Muncii sunt de părere că sunt necesare acțiuni în continuare pentru eliminarea principalelor încălcări ale legislației muncii ce vizează persoanele mai tinere de 18 ani. Și aici este vorba, în primul rând, de angajarea tinerilor fără contract de muncă, de nerespectarea duratei timpului de muncă și de lipsa unui examen medical la angajare.

INSPECȚIA MUNCII

Inspecția Muncii este organul administrației publice centrale ce exercită controlul de stat asupra respectării actelor legislative și altor acte normative în domeniul muncii la întreprinderi, instituții și asociații, cu orice tip de proprietate și formă juridică de organizare, la persoane fizice care angajează salariați, precum și în autoritățile administrației publice centrale și locale. Inspecția Muncii controlează respectarea actelor legislative și normative inclusiv cu privire la munca minorilor și a femeilor și cu privire la protecția muncii.

„Exemplul patronilor din agricultură de acțiune împotriva celor mai grave forme ale muncii copilului este încurajator”

Organizația Internațională a Muncii (ILO) are o structură tripartită, inedită în sistemul Națiunilor Unite, unde constituenții ei - patronatele, sindicatele și Guvernele - reprezintă pe poziții de egalitate țările-membre. Agenție specializată a ONU, ILO promovează munca decentă în întreaga lume.

În calitatea sa de Coordonator Național ILO în Moldova, Doamna Ala Lipciu facilitează schimbul de mesaje între Organizația Internațională a Muncii și patronate, sindicate și Guvernul moldovean. Acest schimb de mesaje de cele mai multe ori ia forma unei asistențe tehnice oferite țării de ILO în materie de standarde de muncă, politici de ocupare, dialog social coerent, protecție socială a persoanelor în riscul excluderii sociale.

„Recent, ILO a lansat agenda muncii decente pentru toți, care la nivel de țară, de regulă ia forma unui program de cooperare în domenii considerate strategice pentru progresul economic și social. Combaterea muncii copilului este una dintre prioritățile incluse în noul program de țară ILO în Republica Moldova pentru anii 2008-2011, iar Memorandumul de Înțelegere pentru lansarea programului a fost semnat, la Geneva, în iunie 2008”, afirmă Ala Lipciu.

În timp ce acțiunile incluse pentru atingerea celui de-al doilea obiectiv al noului program de țară ILO în Moldova vizează protecția socială pentru toți și vor avea un impact direct asupra prevenirii și combaterii muncii copilului, activitățile axate pe celelalte obiective – promovarea politicilor ocupaționale și dezvoltarea dialogului social – vor avea și ele, deși indirect, o influență benefică asupra copiilor. „Drept continuare a eforturilor întreprinse de către patronii din agricultură în domeniul combaterii celor mai grave forme ale muncii copilului, Republica Moldova a solicitat sprijinul Organizației Internaționale a Muncii pentru extinderea acestei experiențe și în alte sectoare ale economiei, în construcții, de exemplu. Astfel, practicile bune ale FNPAIA vor fi preluate și promovate în continuare”, declară Coordonatorul Național ILO în Moldova.

De fapt, munca copilului este un subiect care nu lasă în Moldova oamenii indiferenți. Unii privesc muncile copilului ca pe o nevoie de dezvoltare, o educație prin muncă, alții – ca pe o povară, care îi împiedică pe copii să meargă la școală, să se dezvolte.

Care este poziția ILO în această temă sensibilă? Ce evoluții pot fi constatate în acest domeniu în Moldova ultimilor ani, atunci când este vorba de cunoștințele și atitudinile oamenilor față de munca copilului, dar și atunci când e vorba de practicile cotidiene? Ala Lipciu formulează răspunsuri la toate aceste întrebări și îngrijorări legate de munca copilului și relevă eforturile multilaterale, realizate de agenția ONU pe care o reprezintă în parteneriat cu instituții și organizații din țară. „Probabil, faptul că nu se identifică limita între admisibil și abuz când este vorba de munca copilului face ca în societate să apară viziuni diferite și, uneori, chiar contradictorii în acest subiect. Munca copilului este, într-adevăr, și poate fi un proces educativ atâta timp cât cunoaște o limită, atâta timp cât nu periclitează sănătatea, securitatea și moralitatea copilului, atâta timp cât este exercitată în afara programului de studii, cât presupune un anumit tip de muncă, limitat și rezonabil, atâta timp cât copilul o face, de multe ori, din plăcere. De partea cealaltă se află abuzul, munca copilului ca profit, atunci când uităm să facem o diferențiere între beneficiul pe termen scurt al muncilor ieftine ale copilului și riscurile de lungă durată. Anume în această situație trebuie luate măsuri”, afirmă Dna Lipciu și continuă.

„Părerea mea este că exemplul patronilor din agricultură de acțiune împotriva muncii copilului este încurajator și dă speranțe că lucrurile vor evolua în bine în Moldova. Angajatorii au conștientizat faptul că ceea ce contează este nu doar beneficiul economic, dar și impactul social”.

Ala LIPCIU este, din 2005, Coordonator Național ILO în Moldova. Republica Moldova s-a alăturat ILO în 1992. În ianuarie 2004, Organizația Internațională a Muncii și Guvernul Moldovei au semnat primul Memorandum de Înțelegere care a servit ca bază legală pentru cooperare în domeniul eliminării muncii copiilor în Moldova.

Vizita de monitorizare la întreprinderea agricolă "Plaiul Bârlădean", Ocnita, condusă de Tatiana Pavliuc

În opinia Coordonatorului Național ILO, Codul de conduită pentru patroni este „un instrument practic foarte util, accesibil, informațional, menit să aplice în viață un act normativ elaborat prin efort tripartit – Convenția colectivă (la nivel național) cu privire la eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor, semnată la 12 iulie 2007”. Ala Lipciu precizează în context că, într-un viitor apropiat, „cu ajutorul formatorilor în combaterea muncii copilului în agricultură, care au deja cunoștințe și instruire în domeniu, Organizația Internațională a Muncii va încerca să transfere experiența lor asupra altor industrii afectate de fenomenul muncii copilului”.

Ceea ce încearcă să facă Organizația Internațională a Muncii în Moldova este să meargă pe intervenții multilaterale, să promoveze dialogul social și să implice toți constituenții săi.

„Spre exemplu, dacă vorbim despre munca copilului, încercăm să vedem cum această muncă poate fi monitorizată și aici susținem Inspekția Muncii, în calitatea ei de organ public de control. În 2007, Inspekția Muncii a creat în componența sa, cu susținerea ILO-IPEC, Unitatea de Monitorizare a Muncii Copilului. De asemenea, sprijinim introducerea componentei muncii copilului în Ancheta Forței de Muncă, efectuată de Biroul Național de Statistică, pentru a vedea câți copii sunt implicați în formele grave ale muncii și câți copii prestează o muncă admisibilă pe care, prin prisma datelor statistice, Organizația Internațională a Muncii îi numește „copii economic activi”, menționează Ala Lipciu. „Iată că, de câțiva ani buni, de când au loc modificări ale cadrului legislativ și instituțional care vizează munca copilului, de când sunt prezente Programele ILO în Moldova, putem constata progrese. Este însă important ca aceste eforturi să continue și parteneriatele create să funcționeze mai departe”.

Raportul directorului general ILO menționează contribuția patronatelor din Moldova la combaterea muncii copilului

Inițiativa patronatelor din agricultură de combatere a muncii copilului în Moldova este apreciată drept una de succes în raportul Directorului General ILO, prezentat, la 11 februarie 2009, la Lisabona, Portugalia, la cea de-a 8-a Conferință Regională Europeană.

Proiectul de prevenire și combatere a muncii copilului în Moldova este menționat în Raportul „Towards Decent Work Outcomes: A Review of ILO Work for 2005-08” ca o primă inițiativă în sub-regiune în care organizații patronale sunt implicate direct în soluționarea acestei probleme.

„FNPAIA a demonstrat un angajament solid în favoarea proiectului, muncind serios pentru ca un Cod de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului în agricultură și industria alimentară, elaborat și adoptat de Consiliul Federației, să obțină nu doar acceptul membrilor, ci de asemenea al instituțiilor de educație, autorităților locale și sindicatelor”, notează Raportul prezentat la Lisabona. Conferințele Regionale Europene sunt convocate de ILO la intervale de patru ani și reunesc actori politici, economici și sociali din țările regiunii. La cea de-a 8-a Reuniune

a participat și Primul-Ministru al Republicii Moldova.

Documentul „Towards Decent Work Outcomes: A Review of ILO Work for 2005-08” poate fi accesat integral în engleză la adresa http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/geneva/download/events/lisbon2009/dgreport2_en.pdf și în rusă la http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/geneva/download/events/lisbon2009/dgreport2_ru.pdf

Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară (FNPAIA) din Moldova a folosit în acțiunile sale de prevenire și combatere a celor mai grave forme ale muncii copilului o abordare inovativă, bazată pe câteva argumente-cheie de ce angajatorii trebuie să elimine munca copilului. „Este prima inițiativă în sub-regiune în care organizațiile patronale sunt implicate direct în soluționarea acestei probleme”, menționează Raportul Organizației Internaționale a Muncii „Towards Decent Work Outcomes: A Review of ILO Work for 2005-08”.

Noutatea pe care a adus-o această inițiativă în Moldova este anume participarea nemijlocită a angajatorilor la acțiunile de prevenire și combatere a muncii copilului. Prin intermediul FNPAIA, patronii agricoli și-au asumat leadershipul, asociind la acest efort și alți constituenți. Până atunci, fenomenul era o preocupare mai mult a agențiilor internaționale și organizațiilor non-guvernamentale.

Lansat în februarie 2005, proiectul FNPAIA „Combaterea muncii copiilor în sectorul agricol al Moldovei”, realizat cu sprijinul Biroului Organizației Internaționale a Muncii pentru Activități cu Organizațiile Patronale (ILO-ACT/EMP) și implementat cu susținerea Guvernului Norvegiei, are ca mesaj central „Locul copilului este în școală, iar munca lui e cartea”. Acest mesaj al patroni-

lor agricoli din Moldova fost preluat de oficialități și de partenerii sociali, reușind să devină, în câțiva ani, un leitmotiv al diverselor acțiuni ce promovează prevenirea și combaterea celor mai grave forme ale muncii copilului în Moldova, insistând asupra educației ca soluție a problemei.

Aprobarea, la 19 decembrie 2007, de către Consiliul Federației Naționale a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară a Codului de conduită pentru patroni privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor în agricultură și industria alimentară reprezintă una dintre principalele reușite ale proiectului, care a inspirat, mai târziu, la sfârșitul anului 2008, asumarea unor angajamente similare de către membrii Rețelei Pactului Global în Moldova. Adoptarea Codului de conduită pentru patroni a fost consemnată de Raportul privind Drepturile Omului în Moldova¹¹, realizat de Departamentul de Stat al SUA în 2008, de Raportul Complementar al Organizațiilor Non-guvernamentale privind implementarea Convenției privind Drepturile Copilului în Moldova¹², și a fost prezentat, la diverse reuniuni regionale și sub-regionale, la Geneva, Baku și Istanbul, ca o inițiativă eficientă și eficace, care promovează o atitudine pro-activă în eliminarea muncii copilului.

Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Moldova a realizat acțiuni de

¹¹ 2008 Human Rights Report: MOLDOVA, <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/eur/119093.htm>

¹² Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in the Republic of Moldova. Complementary Report. (Vision of the NGOs Active in the Area of Child and Family Social Protection), 2008, http://www.crin.org/docs/Moldova_ASPCF_NGO_Report.doc

Patronii agricoli din Hâncești formulează propuneri pentru viitorul Cod de conduită privind combaterea muncii copilului

cercetare, informare, sensibilizare și conștientizare, însoțite de activități de instruire și de crearea unei rețele de agenți ai schimbării în 15 regiuni ale țării. De asemenea, FNPAIA a contribuit la elaborarea și aplicarea politicilor de combatere a muncii copilului, printr-o participare activă la dialogul social. Federația a produs, de-a lungul anilor, materiale de referință în domeniu și a contribuit la formarea unei atitudini de intoleranță a patronilor agricoli și apoi a publicului larg față de formele grave ale muncii copilului. În același timp, FNPAIA a avut o prezență activă în mass-media, a transmis mesaje directe de la angajatori către adolescenți despre beneficiile educației ca răspuns la fenomenul muncii copiilor și a monitorizat respectarea angajamentelor asumate în cadrul unei strategii de prevenire și combatere a muncii copilului etc. Toate aceste activități i-au determinat pe experții externi să afirme că obiectivele proiectului au fost nu doar atinse, ci depășite.

Codul de conduită pentru patroni este tipărit și adus la Soroca

Astfel, experiența obținută de Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Moldova în cadrul inițiativei sale de combatere a muncii copilului poate servi drept sursă de idei și cunoștințe pentru organizațiile interesate de aplicarea practicilor de calitate în domeniul combaterii formelor grave ale muncii copilului.

„Orice activitate cu impact benefic într-un anumit domeniu, care produce efect parțial sau total și care are implicații asupra practicilor la orice nivel, poate fi definită ca o bună practică”, afirmă, într-un document, Departamentul de Evaluare al Organizației Internaționale a Muncii. Din această perspectivă, acțiunile FNPAIA se înscriu în definiția bunelor practici și sunt prezentate în această publicație, în primul rând, din perspectivă umană.

Codul de conduită pentru patroni este adus la Bălți și este prezentat de academicianul Mihai Vronschih

Echipa de formatori FNPAIA

FNPAAIA privește noțiunea de „muncă a copilului” ca pe o muncă ce dăunează bunăstării copilului și prejudiciază educația, dezvoltarea și viitorul lui. În mesaje și acțiunile sale Federația a făcut o distincție clară între munca ce-i exploatează pe copii, prin formele sale grave, și munca ce face parte din dezvoltarea și socializarea copiilor.

În acest context, o resursă valoroasă care i-a ajutat pe formatorii FNPAIA să obțină cunoștințe și să organizeze sesiuni de training cu participarea angajatorilor din agricultură – manageri ai unor asociații mari sau producători agricoli individuali – a fost manualul de instruire „Răspunsul patronilor la fenomenul muncii copiilor”, elaborat și editat în Moldova în 2006¹³.

Cele mai grave forme ale muncii copilului cuprind muncile care, prin natura lor și/sau condițiile în care sunt îndeplinite, aduc daune sănătății, securității și moralității copiilor, supun abuzului și exploatează copilul, lipsindu-l de educație.

Cele mai grave forme ale muncii copilului includ, dar nu se limitează la următoarele munci grele, periculoase sau vătămătoare:

- ▶ Muncile cu echipamente și unelte periculoase
- ▶ Ridicarea și transportarea greutăților
- ▶ Muncile cu substanțe periculoase pentru sănătate
- ▶ Munca la temperaturi extreme
- ▶ Munca în mediu zgomotos, care influențează negativ sănătatea copilului
- ▶ Munca pe timp de noapte
- ▶ Obligarea forțată de a presta munci
- ▶ Expunerea la abuzuri fizice sau psihice în timpul muncii

¹³ Manual de instruire pentru formatori în domeniul eliminării muncii copiilor în agricultură, Chișinău, 2006, http://www.ilo.org/public/english/dialogue/actemp/downloads/projects/training_manual_ro.pdf (ediția în limba română), www.fnpaia.org/data/files/library/19/TrainingManualontheEliminationofChildLabourEngl.pdf (ediția în limba engleză)

5

Referințe și resurse

EVALUAREA RAPIDĂ A MUNCII COPIILOR ÎN SECTORUL HORTICOL DIN MOLDOVA.

Studiu elaborat de CAISPP „Civis” pentru Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară din Republica Moldova, Chișinău, 2005.

UN VIITOR DEMN PENTRU COPII NOȘTRI PRIN ELIMINAREA MUNCII COPIILOR. Material informativ despre munca copiilor în agricultură destinat patronilor. FNPAIA, ILO-ACT/EMP, Chișinău, 2006.

RĂSPUNSUL PATRONILOR LA FENOMENUL MUNCII COPIILOR. Manual de instruire pentru formatori în domeniul eliminării muncii copiilor în agricultură. FNPAIA, ILO-ACT/EMP, Chișinău, 2006.

CALENDARUL FNPAIA 2007 „Locul copilului este în școală, iar munca lui e cartea”. FNPAIA, ILO-ACT/EMP, Chișinău, 2006.

CALENDARUL FNPAIA 2008 „Locul copilului este în școală, iar munca lui e cartea”. FNPAIA, ILO-ACT/EMP, Chișinău, 2007.

COD DE CONDUITĂ PENTRU PATRONI PRIVIND ELIMINAREA CELOR MAI GRAVE FORME ALE MUNCII COPIILOR ÎN AGRICULTURĂ ȘI INDUSTRIA ALIMENTARĂ / КОДЕКС ДЛЯ РАБОТОДАТЕЛЕЙ ПО ИСКОРЕНЕНИЮ НАИХУДШИХ ФОРМ ДЕТСКОГО ТРУДА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ И ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ. FNPAIA, ILO-ACT/EMP, Chișinău, 2008.

ȘAPTE LUCRURI IMPORTANTE DESPRE MUNCA COPILULUI. Mesaje adresate adolescenților de către adulții care au învățat în copilărie și au reușit în viață. FNPAIA, ILO-ACT/EMP, Chișinău, 2008.

CALENDARUL FNPAIA 2009 „Locul copilului este în școală, iar munca lui e cartea”. FNPAIA, ILO-ACT/EMP, Chișinău, 2008.

